

NAGY ALPÁR: LISZT FERENC ÉS SOPRON (1986)

Ms. 58

A derék nem fél az idők mohától,
A koporsóból kitör és eget kér,
S érdemét a jók, nemesek s jövőző
Századok áldják. /Berzsenyi/

ZENEAKADÉMIA
LISZT MÚZEUM

Nagy Alpár:

LISZT FERENC SOPRONBAN EGYKOR ÉS MA

ZENEAKADÉMIA
LISZT MŰZEUM

Sopron, 1986. november hónap.

A folyton terebélyesedő, színesebbé, gazdagabbá váló hazai és külföldi Liszt-irodalomban viszonylag kevés hely jutott -és jut manapság is, többnyire objektív okok miatt- Liszt Ferenc vidéki útjainak, hangversenyeinek, szűkebb körökben történt, a nagy életműhöz viszonyítva kevésbé fontos fellépéseinek, másfajta kapcsolatainak. Éppen ezért egyre nagyobb jelentőséget kell tulajdonítanunk azoknak a vidéki kutatásoknak, amelyek ha csak morzsákkal is, de gyarapították, illetve újabb és újabb adalékokkal gyarapítják szerényen, sok esetben magán kezdeményezésként a kialakulóban lévő, egykor majd megszülető "nagy Liszt-monográfiát".

A Lisztről szóló hazai és külföldi könyvek, tanulmányok, értekezések, újság- és folyóirat-cikkek, stb. könyvtárnyi terjedelemben vannak számontartva. A mai bibliográfiai számítások Alan Walker szerint "tízezer fölé teszik a Liszt-cimek számát".
/Alan Walker: Liszt Ferenc I. köt., Zeneműkiadó, Budapest, 1986. 72. old./

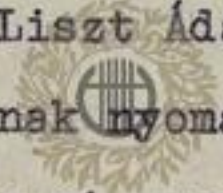
Magától értetődik, hogy ez a szám nem lezárt, nem végleges, hanem tovább gyarapodik mind tartalmi, mind számszerű vonatkozásaiban. Liszt Ferenc élete és művészete kiapadhatatlan forrásként ad napjainkban is újat, érdekeset, jövőbe mutató tanulságosat a zenetudósoknak, hivatásos kutatóknak, előadóművészeknek, az érdeklődő és kitartó amatőröknek, az iránta rajongóknak, az írásait olvasóknak, a zenéjét hallgatóknak, tisztelői gyarapodó táborának.

+

Honnan indult? Merről jött? Kik voltak ősei? Mik voltak korai gyermekéveinek legjellemzőbb vonásai, eseményei? -mindenki tudhatja az óriási "Liszt-könyvtár" valamelyik kötetéből, darabjából.

Azt is megtudhatjuk, hogy a zenéhez értő, a zenét kultiváló édes-
apa először hegedűjátékra próbálta oktatni fiacskáját, azonban
annak "oly kevés hajlama és talentuma volt, hogy azt nemsokára
abbahagyatta vele, s a zongorázáshoz fogott". /Frankenburg Adolf:
Emlékiratok, Pest, 1868. II. köt., 67-74. old. /

Tehát az első "rendszeres zongoraórákkal" a gyermek már ötéves
korában megismerkedett, ugyanezt tette szülőfaluja kis templomá-
nak kicsiny orgonájával is; hamarosan megtanulta a kottaolvasást,
könnyedén játszott lapról, s rögtönzött bármilyen témára.

Megérthetjük Liszt Ádám büszkeségét! Vitte magával a gyermeket
a környékbeli ismerősökhöz, rokonokhoz, dicsekedett annak zenei
tehetségével, és -mint Frankenburg írta sokkal később visszaem-
lékezéseiben- "ahol, 'Fránci' fiával megjelent, a házbeliek öröm-
ünnepet ültek". Csatkai Endre szerint /Frankenburg im. II. köt.
71. old. nyomán/ Liszt Ádám naplót vezetett fia zenei fejlődéséről,
azonban a naplónak nyoma **ZENEAKADÉMIA**
LISZT MÚZEUM
veszett. Hagyománynak kell minősíteni
azt az adatot is, mi szerint a gyermek Liszt zongoraoktatásában
a soproni Kurzweil Ferenc is részt vett. A soproni Liszt Ferenc
Múzeumban őrzik azt az állítólagos hatoktávós hangszert, amin
Liszt gyakorolt kisgyermekként Kurzweil irányítása alatt. /Sop-
roni Szemle -a továbbiakban: SSz.- 1942., Thier László: Kurzweil
Ferenc templomi karnagy, a Soproni Zeneegyesület alapítója élete
1792-1865. / A Budapesti Hírlap 1911. október 13-i számában arról
olvashatunk, hogy Horn János bányahivatalnok tulajdonában, Brenn-
bergben, van Liszt gyermekkori zongorája, amin két évig gyakorolt.
"Vajon azonos-e a soproni múzeum darabjával?" -kérdezte Csatkai
Endre "Liszt Ferenc és Sopron" c. írásában /SSz. 1961/3. sz., 211.
old., 10. sz. jegyzet. /Kérdésére a mai napig nincs válasz.

De vannak egyéb eldöntetlen kérdések is ebből az időszakból.

Lássunk néhányat!

Sokan úgy tudják, hogy mivel Liszt Ádám a környék másik tehetséges szülöttjének, Frankenburg Adolfnak apjával tartott fenn mélyebb, baráti kapcsolatot, és gyermekeik egyidősek voltak, - Frankenburg anyja Liszt keresztanyja volt. A Doborjántól /Raiding/ 3 km-re lévő Lókon "a keresztelőszertertartáson a csecsemő Lisztet Frankenburgné tartotta keresztviz alá, annak a Frankenburg Adolf magyar írónak az anyja, aki később Liszt játszópajtása lett". /Frankenburg Adolf: Öszinte vallomások. 2. köt., Bp. 1861., ennek alapján Alan Walker im. 80. old. / Csatkai Endre kutatásai szerint "ez téves állítás, az anyakönyvben Szalay Julianna szerepel... Liszt keresztapja Zambotty Ferenc Széchényi Ferenc szolgálatában állt, mint szakács; meggazdagodott, Sopronban házat vett a Magyar utcában, a mai 6-os számot. 1846-ban halt meg, szép siremléke megvan a régi Szent Mihály temetőben". /Csatkai im. 208. old. 5. sz. jegyzet. /

A gyermek Liszt 1819 augusztusában a Bécs melletti Bádén fürdőhelyen, valamivel később Kismartonban hg. Esterházy Miklós színe előtt játszott, 1820 pünkösdjén pedig a nyéki búcsúban csodálták meg a "kis óriást". /Milstejn/

1820 októberében Sopronban lépett föl a világtalan hegedűvirtuóz, báró Braun /másutt Praun/ nyilvános hangversenyén, amit a Kaszinóban rendeztek. A Kaszinó a régi Színház-téren állt, 1789-ben létesült; kétemeletes volt, magánkézben; a város 1810 táján vásárolta meg a Kaszinó-tartás jogát Pejachevich Károlytól; 1834-ben az épület leégett, 1835-ben helyreállították; 1853-ban kaszárnya lett, 1891-ben kapta mai homlokzatát, akkor építették egyemeletes-sé; ma a Petőfi-téren lévő belvárosi általános iskola. A Liszt Ferenc utcára néző oldalán látható Szakál Ernő 1936-ban felavatott emléktáblája, illetve domborműve. /L: SSz. 1961/3. 206. old. /

Csatkai Endre kutatásai szerint a színház mellett /!/ koncertezési lehetőséget nyújtott a Kaszinó már a XVIII.század végén , ahol 1819/20-ban pl.Wolfran József és Praun Zsigmond adtak egy-egy zeneestélyt.

A fent nevezett időpontban /melynek napját,sajnos,nem ismerjük/ Liszt,a kis művész Ferdinand Ries Esz-dúr koncertjét játszotta , és "egy önmaga által rögtönzött ábrányt" /Frankenburg/, valamint a hallgatóságtól kapott témákra improvizált /Milstejn/."A hallgatóság el volt ragadtatva,s zajos tetszésnyilatkozatokkal árasztá el a csodagyereket"/Frankenburg/.

Másutt azt olvashatjuk,hogy 1820 októberében első nyilvános,tehát önálló,hangversenyét adta a kilencéves csodagyermek.Máris következik a második tisztázatlan kérdés: közreműködött,vagy első nyilvános koncertjét adta Sopronban? Azután: az októberi szereplés /legyen bár közreműködés,vagy önálló hangverseny/ -akkor - az első és egyetlen volt? Egyes kutatók szerint /L:Ramann Lina,dr. Koudela Géza/ a kis művész az első közreműködés után ugyanott,még abban a hónapban önálló hangversenyt is adott.Csatkai Endre,Sopron néhai tudós kutatója,azt írta:"Ebben az időben különös keletje volt az exotikus hangszereknek,mechanikus találmányoknak és csodagyermeknek.Igy nagy sikere volt az 1820-as év elején egy Braun nevű vak gyermekhegedűsnek.Visszatért ősszel is és a nagyobb nyomaték kedvéért csodagyermeket is hozott magával,a kis Liszt Ferencet.Ennek sikere oly nagy volt,hogy most már ő ismételte meg hangversenyét.A keretet és kíséretet a vértések zenekara adta.Sajnos,sem dátuma,sem műsora nem ismeretes a két hangversenynek."/Bartók Béla,dr.Csatkai Endre /és mások/: Liszt Ferenc. Dante Könyvkiadó,Bp.1936.Ebben: Dr.Csatkai Endre:Liszt Ferenc és Sopron.Im.103-104.old./

A negyedik tisztázatlan pont Liszt első soproni fellépésével kapcsolatban -a soproni bemutatkozás színhelye. Ismét Csatkai Endrét idézzük: "A legtöbb életrajz úgy adja elő a dolgot, hogy egy vak csodagyermek, Praun báró kérte meg Lisztet, hogy működjék közre hangversenyén. Helyi történetírók szerint ez a hangverseny a mai belvárosi elemi helyén állott kaszinóban zajlott le. Főleg azzal okolják meg a feltevést, mert más helyiség akkoriban nem jött számításba. Praun a pozsonyi "Pannonia" szerint azonban már 1820 január 11-én is játszott Sopronban és mestere Benesch, jónevű hegedűtanító is vele volt. /"Pannonia", 1820., 10-11. szám. Benesch Riemann zenei lexikona szerint 1793-ban született; Pozsonyban, Laibachban és Bécsben működött, mint hegedűművész és zeneszerző. / A különböző életrajzírók szerint Praun hol mint fuvalás, hol mint zongorás szerepel; és ha Benesch volt a mestere, akkor csak hegedűs lehetett. / Raabe i. m. I. köt. 2. lap fuvalás volt, Schrader szerint - Franz Liszt, Berlin, é. n. - vak zongorás. Raabe azt állítja, hogy Liszt cáfolta Praun vak voltát, azt Ramann Lina írja, aki pedig Liszt életében és annak tudtával adta ki életrajzának első részét / Franz Liszt als Künstler und Mensch, I. köt., 23. lap. / . Hogy pedig a drága bérű kaszinóban lett volna-e a hangverseny, az is bizonyításra szorul, mert a bencések diszterme, az odeum / amit az 1870-es években bontottak le / éppen úgy alkalmas volt hangversenyre, sőt az iskola igazgatója nyilván szívesen átengedte a szerényebb erszényű művészeknek. Az 1829-ben alakult Zeneegyesület hangversenyeit is ott tartották, így tehát nem okvetlenül a kaszinó volt a hangverseny színhelye. Az életrajzok nagy része szerint a siker oly nagy volt, hogy a kis Liszt második hangversenyt is adott Sopronban, amikor is Hummelnek, apja barátjának egy zongoraversenyét adta elő. / / Könnyen tisztázhatnánk mindezt, ha előkerülne a soproni szereplés egyik műsora.

Ugyanis 1840-ben, Liszt akkori soproni hangversenye alkalmával megmutatták neki az első szereplés szinlapját./Az Allgemeine Theaterzeitung szerint./ Egy példány megvolt Kossow Jenő pozsonyi karnagy birtokában, azonban halálakor a soproni Zeneegyesületre hagyott műsoranyagából már hiányzott. Így tehát egy csomó bizonytalanság veszi körül Liszt első szereplését Sopronban..."/SSz.1961/3., 212. old./

Van még másfajta bizonytalanság is! Valószínűleg Ramann Lina és Koudela Géza nyomán működött Gál György Sándor írói fantáziája, mikor "Liszt Ferenc életének regénye" c. olvasmányos, érdekes életrajzi regényében mindkét soproni fellépést a színházba helyezte. Szerinte a második hangversenyt emlékezetessé tette a Radetzky-vértesezred tiszti állományának kivonulása, részvétele, "a tiszt urak pedig magukkal hozták nagyúri barátaikat" /im.40./, az előkelőségeket. Érdekességként említem, hogy a regényíróval történt levélváltásunkból az adat forrására nem derült fény, ám Gál György Sándor hozzám írt levelének utolsó mondata kutatásra serkenthet bárkit: "...merő költői ihletésből nem konstruáltam eseményeket". A színházban adható hangverseny lehetőségét Csatkai Endre sem zárta ki. /Az első színház Sopronban 1769-től 1847-ig, egy szárazmalomból átépítve, a mai Széchenyi István Gimnázium helyén állott. A mostani színház helyén csak 1840/41-ben épült fel a második soproni színház, ami 1909-ig állott, azután építették legújabb formájára, némi változtatás legújabbban is történt rajta./

1820 októbertől után sikeres fellépések sorozata következett Pozsonyban, Bécsben, Pesten, majd 1823 végétől tizenhat éves külföldön tartózkodás érlelte meg a gyermeki tehetséget. Végtelenül gazdag, változatos, feszített ifjúkor után a széditő forgatagú "virtuóz korszak" következett a férfiúvá érett Liszt életében.

Ebben a korszakban /1839-1848/ hol nehézkes mozgású, lóvontatású batáron, hol dőcögő postakocsin, hol pedig saját lovas kocsi-ján járta be Európát "Nyugattól Keletig, Északtól Délig". /Hamburger Klára: Liszt., 95. old./ Az események, színhelyek káprázta-ban feltűntek a magyar vidéki városok is a nyugati végeken . 1839. december 18-án Pozsony fogadta hallatlan lelkesedéssel . /Pozsonyi szerepléseit lásd a Muzsika 1936-os ünnepi számában!/ Három pozsonyi koncert után kezdődött a pesti és egyben magyar-or-szági diadalút.

De szóljunk egy olyan korábbi adatról, ami -véleményem sze-rint- még nem ismert a Liszt-irodalomban, és az 1838 áprilisi , májusi bécsi hangversenyek időszakára tehető. Ebben az időben adta Liszt 8 koncertjét hazája megsegítésére, a pesti árvizká-ro-sultak javára /április 18. és május 25. között/. Alan Walker i. művéből tudjuk /73. old./, hogy ugyanebben az idő-intervallumban hangversenyezett Bécsben Clara Wieck is /akkor még nem volt R. Schumann felesége/; Clara és édesapja, Friedrich Wieck szintén abban a szállodában laktak, mint Liszt: a Zur Stadt Frankfurt-ban, s vacsora után alkalmanként összeültek muzsikálni, s ott volt ilyenkor Liszt néhány régi barátja, ismerőse is. /L: Agoult, Marie d' : Correspondance de Liszt et de la Comtesse d' Agoult. Közre-adja: Daniel Ollivier, 2 kötet, Párizs, 1933., 1934.,/ Liszt egyik szerdai napon, névjegykártyáján, francia nyelven írt néhány mondatot a Bécsben tartózkodó gr. Széchenyi Istvánhoz , akit -a szövegből következtetve- már korábbról ismerhetett.

"Cher et illustre Compatriote si vous avez une demi heure de libre demain dans la Soire /entre 9 et 2 heures/ vous serez bien aimable de venir la passer Stadt Frankforth. Tout á vous d'amiration et de sympathie F. Liszt, Mercredi." /L: "A Storno-család Széchenyi -gyűjteményének tárgyjegyzéke" gróf Széchenyi István kéziratái -

nak, valamint egyéb leveleinek közlésével. Kiadja: Storno Miksa, Sopron, 1938., 39. old. 52. sz. A nevezett anyag gr. Széchenyi István hagyatékából 1977-ben Storno Gábor beleegyezésével, sok más egyébbel- Budapestre került a Magyar Vizügyi Múzeum tulajdonába, 1044 Budapest, Duna-sor 15./

A francia szöveg Riedl Béla tanár úr /Sopron/ fordításában így hangzik: "Kedves és nagyrabecsült hazánkfia, ha lenne holnap az estélyen egy fél óra szabad ideje /9 és 2 óra között/, nagyon örülnék, ha azt velem töltené a Stadt Frankforth-ban. Őszinte tisztelettel és szimpátiával F. Liszt. Szerda."

A forrásanyagot "a Sopronban élő, azóta meghalt utolsó Stornótól, Storno Gábortól kaptam", majd a Magyar Vizügyi Múzeumtól kértem s kaptam Lisztre vonatkozó fényképezett dokumentumokat. 1980 tavaszán Bécsben jártam, s fényképfelvételeket készítettem a Hotel Stadt Frankfurtól. A West-Bahnhof közelében található, ha végig megyünk a Neubau Gürtel-en, a Lerchenfelder Gürtel-en, a Hernalser Gürtel és az Ottakringer str. sarkán.

Liszt és Széchenyi István kapcsolatának eme újabb láncszeméről részletesen írtam "Liszt Ferenc és a Legnagyobb Magyar" címmel; minden valószínűség szerint a Dunatáj f. évi decemberi számában jelenik meg. Ebben a tanulmányban még az 1846-os bécsi hangversenysorozat idejére tettem a szíves hangú meghívást. Azóta más a véleményem, s ez éppen Alan Walker korábban említett könyvének idevonatkozó adataihoz kapcsolódik.

Egyéb ismeretem ebben a kérdéskörben nincs.

+

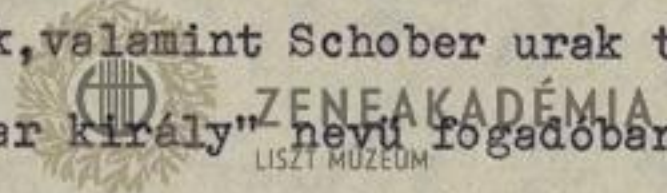
De térjünk vissza az 1840-es esztendőhöz!

Január 15-én, szerdán utazott el Liszt Ferenc Pestről, 16-án koncertezett Győrött, a megyeháza nagytermében. Néhány napot újra Pozsonyban töltött /január 21-től 26-ig/, koncerteket adott, vezényelt; Esterházy Kázmérnál lakott, megismerkedett a Batthyányiak-

kal, a Károlyiakkal, találkozott Széchenyi István gróffal, a pozsonyi Diéta lélekemelő hangulatával, Bezzerédj Istvánnal, Tolna megye országgyűlési követével, aki már akkor meghívta Sopronba.

Laitner Ferenc soproni polgármester január 24-én indítványozta a városatyáknak a világhírű művész meghívását, márcsak azért is, hogy az országos lelkesedésből Liszt szülőföldje, Sopron vármegye és Sopron városa se maradjon ki. Később Laitner a városi kisdédóvó intézet igazgatójaként, a kórházegylet nevében Neumayer János, a Zeneegylet elnökeként pedig br. Ocskay Gusztáv meghívó levelet küldtek a már Bécsben zongorázó művésznak.

A meghívások nem voltak hiábavalók.

A TÁRSALKODÓ c. folyóirat az alábbiakat tette közzé ezidő tájt: "Liszt Ferenc művész hazánk fia Bezzerédj István tolnai követ urnak felszólítására február 17-én este Bécsből Esterházy Károly és Albert grófok, valamint Schober urak társaságában Sopronba érkezék s a "magyar király" nevű fogadóban szállott, hol a kisdédóvó intézet, beteg mesterlegények és szolgák s a hangászegyesület, más napon pedig a polgárság által üdvözöltetett. Ezen kívül küldöttséggel tisztelték meg földijeit, doborjániak és lókiak /Freuenhaid, hol mint anyaegyházban megkereszteltetett/ éltes jegyzőjek vezérlete alatt, kiben L. ur meglátva hajdani tanítóját az írásban és olvasásban, nyakába borult s ölelve szorította kebléhez s kezét megcsókolá első mentorának a magasztalt, de szerény tanítvány. Esti hét órakor jeles művészünk a nevezett egyesületek javára hangversenyt adott a városi casino nagy termében, hol saját szerzeményeiből phantasiát, Schubert Éji dalát és Egerkirályát /Erlkönig/ legnagyobb entusiasmus kitörésétől kísérve a hallgatók részéről, valamint két magyar nótát is játszott. Ezek közben Ranhartinger B. ur Vogel "megismerés", a Schubert "pisztráng" /Forelle/ s Zedlitz "éji hadiszemle" c. dalát éneklé, melyeket L. ur fortepia -

non kísért volt. Másnapon művészünk szülőföldjére rándult Alberti gr. Ranhartinger és Schober urak társaságában. Innen visszatérve Sopronba, itt a városi casino termében 3 órakor tisztelőji fényes ebédre várták őt, hol a hangászegyesület, mint tiszteletbeli tagját üdvözlé, a város részéről pedig tiszt. polgártársnak elválasztandó ~~az~~ legközelebbi nagy gyűlésre ajánltatott. 20-án eltávozott Bécs felé a nagy művész." /SSz.1961/3.sz.214., Ifj. Somssich Andor: Liszt Ferenc élete. Magyar Irodalmi Társaság, Bp. 1925./

A "fényes ebédet" a soproni casino nagy termében Auersperg Károly herceg adta Liszt Ferenc tiszteletére. "Szülőföldjére rándulásáról" olvashatunk Hankiss János: 137-138., lásd Liszt levelét 1840. II.16-án, Bécsből keltezve, Marie d'Agoult-hoz, s a Pressburger Ztg. II.28-i számát!

A HONMŰVÉSZ tudósításából: "Febr.18-án virradt fel azon legnagyobb feszültséggel várt nap, melyen nagy hazánkfija gyönyörű és zavaró hangjait hallottuk. Beszeregettek vidékiektől pezsgett a város, a casino nagy terme fulladásig tömve volt. A művész játsza Puritani fantáziáját, de be nem végzi, mivel a zongora, melyen játszott, rosszul vala hangolva; ezt aztán mással csrélvén fel, hallottuk még Schubert esti dalját stb. stb." "Ugyanaznap Bezzerédj Pál ur által adott lakomán jelent meg a nagy művész. Hangversenye után nagy utóestélyre jelent meg Auersperg hercegnél." /L:SSz.1942., 184-195. old. Storno Miksa: A Storno-család magángyűjteménye. - "1840-ben Liszt Ferenc a házában lakó Auersperg Károly hercegnél gyönyörködötteti művészetével hallgatóit", majd "1881. április 6-án gróf Zichy Géza kíséretében tiszteli meg id. Storno Ferencet". - Heimler Károly: Sopron műemlékei. I. Belváros, 54-59. ábrák, a mai Storno-ház, mint Heimler K. írta, 1698-tól 1872-ig gr. Festetichék tulajdona, 1872-ben vásárolja meg id. Storno Ferenc./

Liszt a doborjáni kirándulás napján "...estve tánczvigalmon jelent meg Bezzerédj Pál urnál, melyen saját kínálkozására egy fantáziát

keringők s egyéb nemzeti tételre játszó a lelkesedettten -
dégkoszorú előtt. / 20-án Kismartonba rándult / ott Albach
Szaniszló pátort s atyai barátját: Hofer Lajost kereste fel, -N.A./
s este visszatérve még egy kis estélyen búcsút vőn Bezerédj Pál
urtól és családjától. 21-én hagyta el, kiolthatatlan emléket hagy-
va maga után, városunk falait, Prágába folytatva útját." / SSz. 1961.
3. sz. 215-216. old. /.

Zadjeli Schlachta Etelka naplójából /1838-1842/ sok egyéb mel-
lett kiderül, mit játszott Liszt a Bezerédj-családnál. /Kromatikus
galopp, Weber-keringők, fantáziák, Meyerbeer Ördög Róbert c. operá-
jának ördögtánca, majd Ranhartinger Benedeket kísérte, aki Schubert-
dalokat énekelt, ezt követően magyar dalokat zongorázott, s fantá-
ziába s végül fúgába ment át. / Lásd: a napló VI. kötetét, 1839. XII.
31., 55. old., 270/a jegyzet; továbbá: 1840. II. 15., 16., 17., 18., 19.,
20., A naplót sajtó alá rendezte és jegyzetekkel ellátta Csatkai
Endre dr. A Soproni Városszépítő Egyesület kiadása 1943., olvasható
ezen kívül: SSz. 1943. VII. évf. 289. s a köv. oldalak; Payr Sándor :
Liszt Ferenc Bezerédyek soproni estélyén /1918/, Házi Jenő: Liszt
Ferenc Sopronban; "Liszt a miénk" /1936/: Liszt Ferenc Sopronban
/Csatkai Endre írása/; ugyanebben a gyűjteményben két darab az
1840-es napokról: Csatkai Endre: Csillagok ha találkoznak, színre
került 1923-ban, Vándor Kálmán: Liszt-hangverseny /1929/.
Liszt 1840-es soproni hangversenyének plakátját, illetve műsorát
lásd a SSz. 1961/3. számban a 209. oldalon!

A Pressburger Zeitung 1840. február 28-i számában jelent meg
egy február 22-én keltezett, ismeretlen tudósítótól Sopronból szár-
mazó leírás Liszt második soproni koncertjéről. Ime:

"Sopron, 1840. február 22-én. Mi is hallottuk Lisztet! Először
csak külföldi, utóbb pedig már a hazai lapokban is Liszt művészi
hírnevét világgá hirdető és megismétlődő jelentéseket annál na-
gyobb fokban kellett nekünk figyelmünkre méltatni, mert az ünne -

pelt művész Sopron megyében innen vagy két órajárásnyira fekvő faluban született, atyja uradalmi tisztviselő volt, gyermekéveinek nagy részét e város falai között töltötte el és körülbelül 17 évvel ezelőtt, mint 10 éves fiú, itt adta első koncertjét. Amikor tehát elterjedt a híre Liszt amakijelentésének, hogy e város három intézménye u.m. a zeneegyesület vezetése alatt álló zeneiskola, a szegény mesterlegények és szolgálók kórháza, valamint a kisdédóvó javára hajlandó hangversenyt adni, az említett intézetek vezetői siettek őt erre meghívni. A művész, ki minden közhasznú és jótékony célt támogatni annyira készséges, a kérést szívesen teljesítette és február 17-én este ide érkezett.

Az adandó hangverseny híre messze elterjedt és a vendéglők zsúfolásig megteltek a környező Kismarton, Kőszeg és Szombathelyről érkező vendégekkel. Amidőn Liszt február 18-án este a Kaszinó nagytermében, a hangverseny színhelyén megjelent, közel ezer torok dörögte feléje az éljent. Játékát, vagy annak a hallgatókra gyakorolt hatását leírni meg sem kísérlém. Talán jellemző lehet az egyik mellettem állónak az önfeledt kiáltása: Nem! Két ember keze nem képes erre! Lisztnek még nyolc láthatatlan kezének kell lennie mellyel játszik.

Az általános lelkesedés és hangos tetszés nyilvánítás hatására Liszt a műsoron szereplő három darabra még két ráadást adott, de a közönség hallanivágyását még sokkal többel sem lehetett volna kielégíteni.

Közbeesőleg Randhamtinger /: helyesen Randhartinger -N.A./ Benedek cs.kir.udvari énekes énekelt Schubert és saját maga által komponált énekeket zongorakiséret mellett és tőle megszokott mestermódon, ő ugyanis a zeneegyesület rendezéseiben már többször szerepelt."/A tudósítást lásd eredetileg a soproni Állami Levéltárban, Városi Ivt.Acta pol.et oec Fasc.VIII.Nr.1164.Ismeretlen szerző

leírása. Német. Közli: Házi Jenő. Liszt Ferenc Sopronban, Sopron, 1936., Liszt Ferenc Sopronban - Irta és a Frankenburg Irodalmi Kör 1935. november 30-án tartott Liszt-emlékünnepeén felolvasta: Dr. Vitéz Házi Jenő városi főlevéltáros; különlenyomat a Soproni Hírlap 1935. évi dec. 6-12. közötti számokból, Sopron, Székely és Társa nyomdája 1936., továbbá olvasható: Dr. Horváth Zoltán: Sopron és a megye múltja egykorú iratok tükrében, Sopron, 1964., 97. old., Dömötör Zsuzsa-Kovács Mária: Liszt Ferenc magyarországi hangversenyei 1839-40., Liszt tanulmányok, Zeneműkiadó, Bp. 1980., 66-67. old., ahol dr. Vermes Stefánia fordítása némiképpen eltér a fentebb közölt források szövegrészeitől./

Sopron városa - élén Laitner Ferenc polgármesterrel - igyekezett méltóképpen megköszönni, meghálálni Lisztnek második itteni hangversenyét, annak erkölcsi, anyagi következményeit: már II. 19-én, a hangverseny másnapján, beadvánnyal fordult Liszt soproni díszpolgárrá választásának tárgyában a tanácshoz és a közgyűléshez, amely azután II. 22-én elfogadta, megszavazta az előterjesztést, minek alapján Sopron város tanácsa magyar nyelvű díszpolgári oklevelet állított ki Liszt számára, /Házi im., soproni városi levéltár: Fasc. XXVI. nr. 3117., Fasc. VIII. nr. 1166./ és azt "meleg hangú levél kíséretében" II. 29-én elküldték tulajdonosának. /Házi im./ Az eredeti példány Weimarban látható, másolata a soproni Liszt Ferenc Múzeumban. A magyar nyelvű szöveg olvasható még Dömötör - Kovács idézett tanulmányában a 69-70. oldalakon.

Liszt második soproni hangversenye /II. 18. kedd/ még egy nagyon fontos kultúrtörténeti esemény miatt is figyelmet érdemel! Az itt katonáskodó 17 éves Petőfi Sándor /akkor még Petrovics közlegény/, dacolva feletteseivel, a kaszárnya szigorával, a katonai fegyelemmel, - meghallgatta /civil ruhában, amit kölcsön kért s kapott soproni diákbarátaiktól/ Liszt játékát a Kaszinóban, amiért másnap drága árat fizetett: kurtavasra verték. Azonban ezt is vállalta.

Miért? -Sokan azt mondják: dacból,csakazértis!,mások a kíváncsisággal magyarázzák,én azt mondom: érdekelte őt Liszt egyénisége, zongorajátéka,hiszen diáktársaitól /soproni lyceumi barátaitól/ hallhatott eleget a világhírű muzsikusról,meg aztán maga is zongorázott,értett a kottához,s így más füllel hallgathatta Liszt játékát. Liszt valóban nagy hatással volt rá: két esztendő múltával, amikor Pápán az önképző kör Liszt születésnapjára emlékezett, ő mondott "kiszolgált katonaként" méltató,meleg szavakat,ő tartott előadást a pápai diákoknak/noha nem tartozott hivatalosan közi -bük/. /Milstejn/ Petőfi -jóval később,1846-ban,Pesten is elment Liszt hangversenyére! /L: Jókai:Életemből I.,Nemzeti Kiadás,1898. 96.köt.,243-244.old.Egy magyar költő életéből./

A második soproni hangversenynek -mint Csatkai írta- kellemetlen utóíze is volt: "Liszt adományainak egy részét nem használták fel kellőleg.Ugyanis a művész Lók és a két leányegyház számára nagyobb összeget tett le,**amelyből mindegyik templom orgonát vásárolhatott.**König soproni mesternél el is készültek az orgonák,de csak a doborjániak fizették ki és König kénytelen volt a lókiakat és a lakfalviakat a megyénél bepanaszolni." /Csatkai:Három Sopron megyei Liszt orgona.Uj Sopronvármegye,1942.okt.22.,ill.SSz. 1961/3.sz.217-218.old.,s a 34.sz.jegyzet./

+

Legközelebb 1846 nyarán,keleti útja előtt,kereste fel Sopront. Augusztus 3-án volt emlékezetes hangversenye,ahol Weber Felhívás keringőre s.darabját,"egy-egy ábrándot a Lucia és Alvajáró dallamai felett,két Schubert-dalt és magyar dalokat" adott elő.Másnap /aug.4./ a város képviselői átnyújtották neki a soproni díszpolgárságra vonatkozó okmány friss példányát,mert az első,az eredeti,mit 1840-ben küldtek Lisztnek,megsemmisült./Fasc.VIII.nr.1313.,Házi im.12-13.old./Augusztus 5-én díszlakomát adtak tiszteletére. Rohonczy alispán magyarul,Ertl városi főjegyző,Bezerédj Pál,Sigray,

Fáy, Viczay grófok németül köszöntötték./Megemlékezett erről az Allgemeine Theaterzeitung is./ A megyegyűlésen "az egybegyűlt Karok és Rendek" a megye táblabírájává nevezték ki /Házi im.13., Közgyűlési jkv.2648.sz./, a város pedig szinezüstből készült karmesteri pálcát ajándékozott neki.Liszt nagyra értékelte Sopron város gesztusait,büszke volt erre.Hangversenyének bevételéből 400 ezüst forintot jótékony célra adományozott.

+

Két évvel később /1848/ közel járt Sopronhoz.Nem tudni mi okból: vagy egyáltalán nem,vagy csak igen keveset időzött a városban. Wittgenstein hercegnővel Bécsből Kismartonba rándult,meglátogatta Albach páttert.Még ugyanebben az évben ellátogatott Doborjába is,tárgyalásokat kezdett Esterházy Pál herceggel szülőháza megvétele iránt./Bartók Béla,dr.Csatkai Endre /és mások/:Liszt Ferenc.stb., "1848-ban szerettem volna megvásárolni azt a szerény dobordjáni portát, ahol született" olvashatjuk Alan Walkernél, im. 73.old.,L: Acta Musicalia.Esterházy levéltár, OSzK, Bp.No.3877./

+

A weimari /1848-1861/ és római évek /1861-1869/ termékeny,de megállást nem engedő periódusaiban Nyugat-Magyarország kis városaira,köztük Sopronra,nem jutott erő,idő.De életének utolsó,a "Weimar-Róma-Budapest háromszög" szakaszában,e három nagy "tengelyváros" árnyékában meg-megpihent,szentelt időt azoknak is. Kapcsolata Sopronnal sem szakadt meg a hosszú esztendők folyamán,de a város sem feledkezett róla! Szép példái ennek a következők:

1853 tavaszán a Sopronban koncertező Bülowot kérte meg Liszt: keresse föl Fülesen Fáy Istvánt,kinek terjedelmes,nagy mennyiségű magyarnóta gyűjteménye volt;annak megszerzése körül buzgólkodott mestere megbízásából Bülow./Csatkai/

1857-ben Sopron város megbizta Steinacker Károlyt a doborjáni szülőház megfestésével, majd elküldte a Mesternek Weimarba. A ránk maradt ú.n. "előkészítő képek" közül egy a helyi Liszt Ferenc Múzeumban, egy pedig a Szépművészeti Múzeumban található, Csatkai 1961-es közlése szerint./Forrása: Ödenburger Intelligenz- und Anzeigebblatt. 1857. 12. sz./

1869-ben létrejött az ev. lyceum Ifjúsági Zenetársasága./Csatkai: A soproni muzsika története, Sopron, 1925., 35. old., Baráth Zoltán: 425 éves a Berzsenyi Dániel Gimnázium, Soproni Füzetek '82, 49. old., A soproni ág. hitv. ev. főiskola "Ifjúsági Zenetársaság"-nak története 1869-1895., Irta Magyar József, Sopron, 1895./ A Zenetársaság "nemcsak a gyakorlati zenei előadásokat, a hangszeres zene művelését, hanem a zeneelmélet és a zeneirodalom művelését is célul tűzte maga elé. A társaság tisztelete és hódolata jeléül még az első működési év folyamán tiszteletbeli proterktorává választotta Liszt Ferencet, aki ezt megtiszteltetésnek véve a társaság iránti érdeklődését mindvégig megtartotta"./Baráth Zoltán i. írásából/ Védnökséget vállalt a Társaság felett, és tiszteletbeli tagja volt gr. Széchényi György is, Liszt jó barátja, támogatója, ki többször meghívta Horpácsra, sopronmegyei kastélyába. A Társaság elnöke: Király József Pál képezdei igazgató tanár. Az természetes, hogy a Zenetársaság sokat foglalkozott Liszt Ferenc életével, munkásságával./L: a meglévő Jegyzőkönyveket, I. II. köt., az 1890/91. évig!/ És amikor 1873 októberében Liszt művészi pályájának 50. évfordulóját ünnepeelte a zenevilág itthon és külföldön, a "Soproni lyceumi zenetársaság" 21x29 cm nagyságú diszoklevéllel köszöntötte a Mestert, tiszteletbeli védnökét, "Magyarhon Orpheusát"./A diszoklevél, tudomásom szerint, a Budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola könyvtárában található.

1873 novemberében, Pesten, a Hungária Szállóban rendezett fényes

estélyen Sopron város küldötte: Király József Pál magyarul köszöntötte a szülőföld nevében, s díszoklevelet adott át neki, és újra meghívta, Sopronban hangversenyezni./L: Payr Sándor: Liszt Ferenc és Király József Pál. A mester bizalmas barátsága a soproni tanárral. Sopron, 1933., Különlenyomat a Sopronvármegyéből./ Liszt elfogadta a meghívást: 1874 februárjában ismét a város vendége volt!

+

Tegyünk egy kis kitérőt, illetve forduljunk vissza az időben, az 1873-as év elejéhez!

A "Sopron" c. "társadalmi s közgazdasági vegyestartalmú hetilap", "Sopronvármegye hivatalos közlönye" tudtul adta: Bakodi Lajos "nagyhirű művész hazánk fia Bécs felé utaztában Sopront érintvén" hangversenyezett a városban./L: Melléklet a "Sopron" 1873. 12., 13. számához/ Műsorában Beethoven /Andante/, Schumann /Arabeske/, Schubert /Lob der Thronen- Liszt átirata után/, Mendelssohn /Lied ohne Worte/, Chopin darabokat zongorázott. A nevezett hetilap, mely kezdetben csak szombatonként jelent meg/ április 12-én, 15. számában méltatlankodva írta a hangversenyről, illetve a műsorról:

"a darabok megválasztásában nem látszik ügyelni arra, hogy a hallgatóság nagyobb része a klasszikus zenéhez épen semmit vagy csak igen keveset értvén, a dallamosság kedvéért szívesen enged valamit az előadás korrektségéből, más szóval, több élvezetet talál egy jó cigánybanda játékában, mint az ily magas művészet hallgatásában. A tanúság ebből az, hogy a hangversenyző darabjai megválasztásában a nagy közönségre is legyen tekintettel."/részlet/

Természetesen Bakodi Lajos saját szerzeményeivel nagy tetszést aratott, amelyek -mint az újság írta- "csakugyan szépek" voltak.

Rávilágít e néhány soros idézet a múlt századvég, illetve Sopron zenei közönségének izlésállapotára, és ebből következtethetünk arra, hogy a közönség /meg "a kritika" is/ más mércével mér-

te Lisztet és Bakodi Lajost. A mérleg nyelve egyes vonatkozásokban éppen Bakodi oldalára billent, s ez magyarázza, hogy még Liszt halála után is csak a "népszerűbb", könnyebb fajsúlyú darabok részesültek kedvező fogadtatásban a közönség, illetve a soproniak körében.

A "Sopron" 1873. augusztus 23-án írta: Liszt Ferenc -kinek 50 éves jubileumát Németország megünnepelni készül, hisz ¹zük Magyarország is- a zene akadémia igazgatójává lesz fölkérve. Örülünk, hogy egy ily világhírű nagy szellem valahára körünkben marad..." /"Különfélék" c. rovat, III. évf., 34. sz. Megjegyzés: a Zeneakadémia szükséges költségvetését a képviselőház 1873. II. 8-án szavazta meg. Lisztet az akadémia diszelnökévé nevezték ki. Azonban addig, amíg az ország "első" zenei intézménye megnyitotta kapuit, jópár esztendő telt el./

A "Sopron" 1873. IX. 13-i száma /III. évf. 37. sz. "Helyi és megyei hírek" rovat/ **ZENEAKADÉMIA** sürgette, szinte követelte Liszt 50 éves művészi jubileumának helyi megünnepelését: "Sopron városában, hol annyi kitűnő zenész van, hol kétszeres oknál fogva is követelheti a magyar nemzeti zene gényusa, hogy a jelenkor legnagyobb zeneszéneke, a "z o n g o r a k i r á l y"-nak Liszt Ferencnek ötven éves jubileumát megünnepeljük: még eddig semmi látható jelet nem tapasztaltuk annak, hogy az ünnepély itt Sopronban megtartassék. Soprontól pedig minden körülmények közt megvárjuk ez ünnepély létrehozását. E megyében -Raiding- született Liszt, és Sopron városa volt az első, mely őt mint 9 éves gyermeket hallá zongorázni. Ez idő és a mai közt, koszorukat és dicsőséget termő korszaka volt Lisztnek, mely koszoruk és dicsóségről szülőföldének, megyéjének és hazájának egyaránt jutott. Becsüljük meg e szellemi kincseket és viszonzzuk egy ünnepély rendezésével a nagy férfi ránk is háramlott dicsőségét -kegyeletos megemlékezéssel."

Szeptember 29-én már a pesti előkészületekről irt a "Sopron", az országszerte szétküldött "Fölhívás és értesítés" alapján; "hogya a disztrakoma el nem marad, az magától értetik" -irta a lap. Azután a hetilap hasábjairól nem értesülünk egyéb 1873-as rendezvényről.

1874. január 17-én viszont közölte olvasóival a "Sopron" : Liszt Ferenc a zongorakirály, tegnapelőtt utazott el Sopron mellett a vasuton Horpácsra, Széchenyi Imre grófhoz, s mint halljuk, szándékozik ott mulatása idején városunkat is meglátogatni." /IV.évf., 3.sz., szombat, Különfélék c.rovat/ Amikor átutazott a városon, a Délivasut állomásán Frankenburg Adolf /ki már jó ideje Sopronban telepedett le, s az itteni irodalmi élet irányítója lett/, és Király József Pál üdvözölték. Király Horpácson is meglátogatta. Az 1874-es horpácsi látogatásról tudomásom szerint csak egyetlen tárgyi bizonyossága van a helyi Liszt Ferenc Múzeumnak: Liszt Ferenc levelezőlap nagyságu megkopott, erősen fakult fényképe, amit -a kép alsó részén lévő francia nyelvű dedikálásból következtetve- Kugler Jánosnak adott ott tartózkodásának valamelyik februári napján. Kugler János Horpácson a Széchenyiek lelkesze, gyóntatója /is/ volt; 1824. október 28-án született , 1908. július 20-án halt meg, a horpácsi temetőben van a sirja. A szóbanforgó fényképen a francia szöveg eképpen hangzik magyarul: Kugler János abbé urnak nagyrabecsüléssel egyházközségi hive: Liszt Ferenc. Horpács, február 74.

Minden egyéb Liszt- emlék, pl. zongora, a porcelán mellszobor , Kriehuber 1846-ból származó rajza Lisztről és baráti köréről , Franz Lenbach német arcképfestő ceruzavázlata, amely 1874 februárjában készült el és az akkor ott lévő horpácsi társaságot ábrázolta /pl. Lisztet, Mihailovich Ödönt, Apponyi Albertet, gr. Széché-

nyi Imrét és feleségét/ -elpusztult a II.világháboruban,a gazdagon berendezett kastély minden más darabjával együtt!

A negyedik soproni hangversenyt tehát 1874.február 12-én adta Liszt az új Kaszinóban,amit 1872-ben adtak át rendeltetésének /SSz.1961/3.sz.213.old./ .A délelőtt 11 órakor Kanizsa felől befutó vonaton érkezett /Horpácsról/.Küldöttség élén annak rendje módja szerint a polgármester üdvözölte,majd szállására,gr.Csáky Manóhoz /Templom u.24.sz./ kísérték.A Csáky-ház a II.világháboruban elpusztult,egykori fényképe látható a SSz.1961/3.számának 215.oldalán.Nem sokkal odaérkezésük után a helybeli "gyermekkert egyesület" meg a dalárda küldöttségei tisztelegtek a zene nagymesterének.Este,nem sokkal 7 óra után,amikor a zsúfolásig megtelt hangversenyteremben megjelent,"a közönség szünni nem akaró éljenzéssel,dr.Schwarz Miklós pedig tartalmas beszéddel üdvözölte"./"Sopron",1874.II.14.Irodalmi és művészeti rovat./ Liszt népszerűségét sajátos túlzással hangsúlyozta a "Sopron" említett száma,amikor ezt írta: a hangverseny hírére "tömeges nép sereglett össze városunkba". Mit zongorázott Liszt akkor? Schubert-indulót,Chopin-nottturnot és mazurkát,részleteket a Soirées de Vienne-ből /-a Bécsi estékből -N.A./,Széchényi Imre Magyar indulóját; a műsorban énekelt Lorenzné,s fellépett a Dalfűzér /Liederkranz/ kórusa is.Egy "B" jelzéssel az alábbiak jelentek meg az ujságban: "Nem lehet feladatunk a világhírű művész játéka felett bírálatot írni,hanem megelégszünk azzal,hogy elmondjuk,mikép a dalárda pompásan oldotta meg feladatát,ugy , hogy maga a nagy mester is megtapsolta;továbbá,hogy Lorenz asszonyosság igen szépen,kellemesen énekelt s végre,hogy Liszt az előre kijelölt darabokon kívül önszántából még egy szép darabot játszott el,a közönség pedig leirhatatlan nagy lelkesedés által

fejezte ki köszönetét." A hangversenyt negrendező bizottság élén Frankenburg Adolf állott, elnöke Király József Pál volt. A hangverseny ismét jótékony célokat szolgált: az est 2.879 frt. tiszta jövedelmét a soproni ovoda alapjára és a megyei árvák javára adományozta a Mester. A koncerten két Bösendorfer zongorát használt, az egyiket a Dalfüzér vásárolta meg később, a másikat a rendező-bizottság szerezte meg, és "sorsjátékot tartott fölötte" július 5-én. /"Sopron", 1874. VI. 20., 25. sz. Különfélék c. rovat/ Már a III. 21. i szám 4. oldalán közölte a "Sopron": Kisorsolása egy legújabb alkotásu angol gépezettel ellátott Bösendorfer-féle zongorának, amelyen Liszt Ferenc az 1874. február 12-ki hangversenyen játszott s a mely Klug Teréz asszony zongoraraktárában /Széchenyi tér 13. sz. ház 1-ső emeletében/ felállítva van. Kisorsolási terv: kibocsáttatik 1700 sorsjegy, darabja egy frtjával. Az aláíró kötelezi magát az általa jegyzett sorsösszegeknek annak idejébeni megfizetésére. Ha f.é. április 30-ig valamennyi sorsjegy elkelt, és a megfelelő pénzösszegek is beszédettek, akkor a sorshuzás napja, órája és helye azonnal a helybeli lapokban köztudomásra fog juttatni; ha pedig ezen napig a sorsok mind el nem kelnek, a sorshuzás abban marad és senki fizetésre nem kötelezhető, ami szintén közhirrre fog tétetni. A sorshuzás a választmány vezénylete és felügyelete alatt fog történni." /"Sopron", 1874. III. 21./

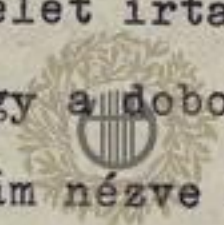
A "Sopron" 1874. V. 23-án a 3. oldalon a Különfélék c. rovatban a választmány által közzé tette: május 23-ig 1600 sorsjegyet irtak alá.

A negyedik Liszt-hangverseny, mint látjuk, összefüggött a horpácsi látogatással. Liszt Legány Dezső szerint /Liszt Ferenc Magyarországon: 120. old./ két hetet töltött Horpácson barátai körében, de, ha 1874. január 15-én utazott oda, mint a "Sopron" közölte, és

február 12-én adta negyedik soproni hangversenyét, akkor legalább négy /!/ hetet kellett Horpácson időznie! /Február 18-án ismét Pesten találjuk./

Az 1874 februári hangverseny bevételének részletes kimutatá -
sát a "Sopron" 1874.február 21-i száma közölte /3.old., Kimutatás
és köszönet címmel/.

Szintén a "Sopron"-ban olvashatjuk 1881.február 12-én az aláb-
bi érdekességet:

"Liszt szülőházát" Sopronmegye, Doborján falvában, gr. Zichy Gé-
za maga által adott hangversenyek jövedelméből, megvásárolni szán-
dékozván, e céljáról a mestert tudósítani kötelességének tartá.
Liszt erre -mint a Fővárosi Lapok írja- márczius 4-iki kelettel
a következő levelet írta hozzá: Igen tisztelt barátom! Nemes lel-
kü gondolata, hogy a doborjáni falusi házat, melyben születtem ,
megvásárolja: rám nézve nagyon megtisztelő, mindemellett kérnem
kell, hagyjon föl e szándékával s inkább fogadja el a helyett ja-
vaslatomat és szentelje célba vett -s meg vagyok győződve, fényes
sikerü- hangversenykörutja jövedelmének harmadrészét egy más ha-
zafias zenei célra t.i. a Budapest főváros törvényhatósága által
1873-ban nemeskeblűen alapított Liszt-jubileumi ösztöndíj-alap
javára. Remélhető, hogy forrón szeretett s oly dusan megáldott ha-
zánkban rövid időn s egyre szaporodni fog az ösztöndíjra érdemes
zenetehetségek száma. Ez az óhajta és törekvése az ön hű barát-
ja: Liszt Ferencnek." /gr. Zichy Géza válaszát lásd a "Sopron"
1881.március 16-i számában!/ 1848-ban maga szerette volna megvá-
sárolni a szerény doborjáni portát, most -csaknem 26 évvel később-
másképpen gondolkodik az öregedő Mester. "A zenetehetségek számá-
nak" növelését tartja fontosabbnak a magyar nemzet érdekében!

A Dalfüzér /Liederkranz/ az 1881.évben Liszt-emlék felállítására tett közzé felhívást /"Sopron",1881.III.16.3./,március 21-i közgyűlésén disztagjává választotta a Mestert,amit ő sajátkezű levélben elfogadott,megköszönt./Házi im.15.old./ A felhívást a "Liszt- emlék ,dalfüzéri' bizottmánya"adta ki "Fölhívás Liszt Ferenc-emlék felállítása ügyében" címmel: / / "Van tehát elég okunk,hogy e derék ember és művész tetteit -életének fénypontján- dicsóítsuk.Ennél fogva a soproni Férfidalárda: "Dalfüzér" -amelynek Liszt tiszteletbeli tagja- szent kötelességének tartja: az ünnepelt férfiú tiszteletére - Sopronban- egy hozzá méltó emlék felállítását indítványozni./ /Az emlék leleplezése az 1881-dik évi ősz napjaiban történik./ /" -Az aláírók között pl.ott látjuk Altdörfer Keresztély karigazgató,Király József Pál képezdei igazgató,Büttl János karmester nevét.

ZENEAKADÉMIA
LISZT MŰZEUM

A soproni hetilap III.19-i száma /XI.évf.23.sz.2.old.Helyi és megyei hírek c.rovat/ már hírül adta: a jövő hónap első napjaiban gróf Zichy Géza zongoraművész,szeretett mesterével **L i s z t F e r e n c c e l** városunkba jövend hangversenyezni.A hangverseny rendezését a "soproni irodalmi és művészeti kör" választmánya vállalta magára.Ennyit örvendetes tudomásul előre! / /

A III.23-iki számban már pontos adatokat is megtudunk a hangversennyel kapcsolatban: / /...gróf Zichy Géza szeretett mesterével és barátja **L i s z t F e r e n c** társaságában jövő hó 5-én a délutáni vasutvonattal /3 órakor/ Sopronba érkezik,s másnap , april hó 6-án este fél 8 órakor a helybeli kaszinó nagy termében világhírű mesterével együtt hangversenyezni fog. / /

Március 26-án még többet tudunk meg a nagy eseményről: Liszt

herceg Esterházy Pál főispán vendége lesz, az április 6-i hangversenyen fellépnek: Liszt Ferenc, gr. Zichy Géza, Carina Anna művésznő /Frankenburg Adolf felesége/, Szigethy Sándor /aki Vörösmarty Liszt Ferenchez c.ódáját mondja el megnyitásként/. Az előadás után bankett lesz a Kaszinó I.emeleti éttermeiben. Április 7-én "társas kirándulás Doborjánba", "Liszt Ferenc világhírű hazánkfia szülőházának márvány emléktáblával leendő földszítése céljából"; "a fogatok a megye házából indulnak" reggeli 8 órakor, ára 1 kocsinak 4 személyre 6 frt.

A III.30-i ujságból /"Sopron"/ megtudjuk, hogy "az ünnepélyes leleplezés ápril 7-én történik, s az emlékbeszédet Hannibal Jó - zsef megyei főjegyző tartandja. Kitűnő fényképészünk Rupprecht Mihály ez alkalommal az egész leleplezési jelenetet fényképezni fogja... Petrik Gyula fiatal művésznő pedig Liszt szülőházát a budapesti képes ujságok számára fára rajzolja." /"

Az április 2-iki "Sopronból" /3.old./, annak Mellékletéből /lásd: SSz.1961/3.sz.217.old./ megismerjük a hangverseny műsorát, s megtudjuk azt, hogy "Liszt Ferenc nagy hazánkfiát városi hatóságunk a polgármesterrel az élen testületileg fogadják".

Liszt Ferenc ismereteink szerint április 5-én vasuton érkezett a Déli-pályaudvarra, kb. du. 3 órakor; vele volt gr. Zichy Géza, unoka-öccse: Dr. Liszt Ferenc egyetemi jogtanár, Goldsmied Albert zeneköltő, Bösendorfer zongoragyáros. A pályaudvaron sokan várták érkezését. Frankenburg díszesen fölvirágzott terembe vezette Lisztet, ott a polgármester köszöntötte "nagy hazánkfiát". "Liszt a köszöntésre nem felelt - írta Csatkai Endre-, helyette tanítványa, a félkaru Zichy Géza válaszolt". /SSz.1961/3.sz.219.old./

Hosszu kocsisor kísérte be a vendégeket a városba; Liszt az Esterházy-palotában szállt meg, Zichy Géza a bencésekénél. A megérkezés után a herceg főispánnál ebéd volt, este Liszt a színházba ment, ahol a zenekar Weber A bűvös vadász c. operájának nyitányát adta elő, majd ugyancsak Weber zenéjével a Preciosa c. "érzékeny játékot".

Liszt gr. Zichy Géza, Frankenburg társaságában fél 8-kor érkezett a színházba, a polgármesteri páholyból nézte végig az előadást, dr. Drucker József polgármester is velük volt. A SZÍNHÁZBÓL A Mester a bencések "vendégszerető házába ment", a Dalfűzér szerenádöt adott tiszteletére. Ő lement az énekesek közé, megköszönte a tiszteletadást, majd "a tágas étterembe vonult vissza, hol a derék bencések társaságában kártyaasztalnál whist játékkal töltötte az időt 11 óráig." A következő napon/április 6-án/ tisztelegő látogatást tett az alispánnál, a polgármesternél, id. Storno Ferencnél és Carina Anna művésznőnél; megnézte délutáni programjában a Szent Mihály-templomot is, ahol Póda Endre apátplébános kalauzolta.

A hangverseny ~~estén~~ este fél 8 órakor kezdődött. "Midőn a nagymester / / a teremben megjelent, szünni nem akaró éljen és taps vihar fogadta, melyet ő kegyes fejbólintással köszönt meg." /"Sopron", 1881. április 9., XI. évf. 29. sz. 1-3. old. Liszt Ferenc és Zichy Géza gróf Sopronban. / "...a közönség valódi lázas állapotban volt. Liszt két darabot játszott műsora kívül." "A hangverseny folyamán, midőn Liszt a zongorához ült, három koszorút nyújtottak át neki, egy babér koszorút az irodalmi és művészeti kör részéről, egyet Sopron város törvényhatósága részéről, és egy gyönyörű csokrot pedig Széchényi Alexandra grófnő, Széchényi Imre gróf berlini nagykövet neje részéről, ki a nagy mesterről még a távolban sem feledkezett meg, és figyelme igen kellemes benyomást tett Liszt-re."

"A hangversenyt az étkező teremben lakoma követte", ahol köszöntő beszédet mondott Tomsich alelnök, a választ gr. Zichy Géza adta rá. "A vacsora alatt Munczy Lajos zenekara játszott jó magyar nótákat, melyek a nagymesternek igen tetszettek. 12 óra volt, midőn az aggmester helyéről fölkelte, és zajos éljenek kíséretében a termet elhagyta." /uo/

Másnap, április 7-én, Doborjánba vették utjukat. Reggel 9 órakor indultak a fogatok a megye háza előtti térről /a mai Fő-térről/, összesen 16 kocsi. /Természetesen a város hirneves vendégei, előljárói nem fizettek a kocsizásért. / A menetet Simon alispán nyitotta meg Frankenburg elnökkel, a második kocsiban Liszt és Zichy ültek. Utközben Harkán /ma: Magyarfalva/ az ottani Concordia dale-gyesület tisztelgett a Mester előtt, előbb Renner lelkész mondott beszédet, utána a dalosok elénekelték a Szózatot; a "Sopron" szerint "ritka szabatosággal, mi a mesternek igen megtetszett"/uo/.

Doborján határában "bänderisták" várták a vendégeket. Az emlékbeszédet a szerény, egyszerű hajléknál Hannibál József megyei főjegyző mondta, Rupprecht Mihály fényképész az "egész leleplezési jelenetet" fényképezte, Petrik Gyula -mint korábban a soproni ujság közölte- Liszt szülőházát a budapesti képes ujságok számára "fára rajzolta". /uo/

A soproni Liszt Ferenc Múzeum Liszt-szobájában látható egy fénykép az emléktáblát avató ünnepségről, amint a szülőház udvarán összegyűlt sokaság hallgatja az ünnepi beszédet; az első sorban Liszt is jól kivehető, lobogó, ősz hajával, fekete ruhában. /A soproni Liszt Ferenc Múzeum jelenleg "költözőfélben" van, hamarosan a frissen restaurált Storno-házba költözik, valószínűleg a Liszt-anyag is./

A "Sopron" 1881. április 9-i száma /melyből korábban is idéztem/ teljes részletességgel leírta a doborjáni ünnepséget, Hannibál Jó-

zsef beszédét;Berlakovits János kerületi esperes kis történetét, amit a szájhagyomány őrzött meg Liszt gyermekéveiből,és amit ez alkalommal,Liszt jelenlétében -ki tudja hányadszor- ismételten föllelevenítették: "1820-ban volt pünkösdkor,midőn Lisztet, a kis ,Franzlt' anyja elvitte a szomszéd Nyékre bucsura,az ottani tanító Hallerhoz.Itt a kis Franzlt arra kérték,hogy játsszék , de ő nem hajlott a kérésre.A kis Liszt pedig egyik kis lánykától annak piros tojását kérte nagyon,melyet viszont az nem adott neki.Egyik ur azonban a tojást a lánykától megvette és megkínálta azzal a kis Lisztet az esetre,hogyha játszik.Nem kellett több . Liszt a zongorához ült és ritka hévvel késő estig játszott."

Eddig a történet.Mint az ujság írta,"ez epizód előadása Liszt életéből a nagy mesterre igen jó benyomást tett és mint mondá , emlékében föléledt."

Zichy Géza indítványozta,hogy "e nagy nap megörökítésére a jelenlévők egy lapra írják rá nevüket és e lapot őrizzék meg.Ez indítványt lelkesedéssel elfogadták,melyet Simon alispán,mint a megye képviselője,azzal toldott meg,hogy ez iv,melyet Liszt is írjon alá,a megye levéltárába tétessék le./ /Szabó,a kör titkára megírta az iv fejezetét,mire azt egyenkint a jelenlevők alá -írták." A "Sopron" idézett száma /IV.9./ pontosan közölte az iv másolatát,az aláírók nevét; "Alulirottak...../és a végső mondat:/ Ezen nagybacsü történelmi emléket t.Sopron-vármegye levéltárában megőrzés végett átvettem.Simon Ödön Sopronvármegye alispánja."

1936-ban a becses okmány még megvolt a vármegye levéltárában,látható volt a Liszt halálának 50.évfordulójára rendezett kiállításon is.A háboru alatt nyoma veszett!/Házi im.18.old./

A doborjáni ünnepség a délelőtt folyamán lepergett.A visszaut Sopronba mindössze másfél órai volt."A bucsu ebédet Liszt,Zichy

és kíséretük a derék bencéseknel töltötték el. / / Délután 5 órakor indult el Liszt, Zichy és a vendégek a vonathoz... / / A pályaudvaron még egyszer búcsút és köszönetet mondtak Liszt és Zichy és egyuttal ígérték, hogy még eljönnek hozzánk. Hatod - fél órakor csöngettek harmadszor, a mester és Zichy beszálltak / / Vajha oly szerencsések lehetnének a mestert és tanítványát még egyszer körünkben üdvözölhetni." / "Sopron", 1881. IV. 9. /

A háromnapos esemény részletes összefoglalóját, az eseményeket Dr. Baán Endre, a "Sopron" c. lap szerkesztője tette közzé; ő is részese volt az programoknak, a doborjáni emléket is aláírta.

Liszt akkor csaknem 70 éves volt. A soproniak nem gondoltak arra, hogy utoljára látták...

A Mester április 12-én már Bécsből írta az alábbiakat Wittgenstein hercegnének: "...annak a háznak a bejárata fölött, amelyben születtem, most egy kőre véselt felirat jelzi az 1821. október 22-es dátumot. Ezer doborjáni és környékbeli paraszt, élén a plébánossal s a helyi hatóságokkal, üdvözölte ujjongva ennek a kőnek a felavatását. Sopron megye alispánja tökéletesen rendezte a nap ceremóniáit." / Hankiss: 364. sz. levél, 746. old., részlet/

Bécsből Frankenburg is kapott levelet a Mestertől: megköszönte Frankenburgnak, és Simon Ödön alispánon keresztül a városnak és a megyének a hangverseny rendezését, a szíves fogadtatást. "Alispán urnak egyszersmind 200 frtot küldött át a célra, hogy azt a doborjáni templom és iskola közt ossza fel"-írta a "Sopron" 1881. április 13-án / XI. évf. 30. sz., 3. old. /.

A nagy nekibuzdulásban "Liszt Ferenc alapítvány" is tétetett azzal a céllal, hogy a doborjáni "szegény, de szorgalmas német - ajku" község "6 éven aluli gyermekeinek közös neveléséről gon-

doskodva legyen egy olyan intézetben, mely homlokán "Liszt Ferenc óvoda" nevet viseljen". /"Sopron", 1881.IV.23.3./ Ebből nem valósult meg semmi.

Az egy héttel korábbi "Sopron"-ból megtudhatjuk az ötödik soproni Liszt-hangverseny számszerű mutatóit: a tiszta jövedelem 1424 frt.volt; ebből a Liszt-alapítványnak és a kisdédóvónak 474 frt.hagyatott, az irodalmi és művészeti körnek ugyancsak 474 frt; ez utóbbi a hangverseny rendezésére s egyébekre ezzel kapcsolatban 74 frt.50 kr-t fordított; a doborjáni kirándulásra 87 frt.82 kr-t, a doborjáni bandériumra és zenére 30 frt-ot, 1 doborjáni lakos kárának megtérítésére 25 frt-ot fordítottak.

A "Sopron" c.lap sokszor foglalkozott Liszttel a későbbiekben is; értesülünk belőle a Sopronban különféle rendezvényeken elhangzó Liszt-művekről, előadójukról, milyenségükről, fogadtatásukról. /Érdekes képet nyújtana ezek összegyűjtése, feldolgozása. /

Az 1884.I.16-i számból /3.old./ megtudjuk, hogy -a doborjáni kisdédóvóra tett Liszt-alapítvány szőrén-szálán eltűnt; Lisztet újra felkérték -adjon segítséget, ő megtagadta, mondván: már egyszer megtette...! /"A doborjáni kisdédóvó alapítvány"/

1886.VII.31-én aggasztó hírrel jelent meg a "Sopron":

A zongorakirály beteg. Megyénk világhírű fia Liszt Ferenc Bay-ruthban súlyos betegen fekszik, magas foku tüdőkatarusban szenved, mely mellett erős láza is van. A nagy mester egészségi állapota igen aggasztó. /3.old., 61.sz. Helyi és megyei hírek./

Az augusztus 4-i lap már gyászkeretben adta hírül Liszt halálát. / 3.old., 62.sz. Helyi és megyei hírek/

Liszt Ferenc
1811-1886

A világhírű zongorakirály, kinek aggasztó állapotáról lapunk legközelebbi számában jelentést tettünk, jul. hó 31-én éjjel 1/2 12 órakor Bayruthban meghalt. / / Temetése tegnap, kedden volt Bayruthban. A megye és a városházán gyászlobogók hirdetik halálát. "

/A lapokban következetesen írták "Bayruth"-nak a német város nevét, helyesen: Bayreuth -N.A./

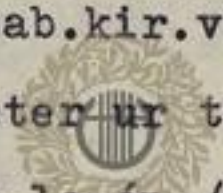
"Simon Ödön kir. tanácsos alispán ur Liszt Ferenc halála alkalmával a következő sürgönyt intézte Bayruthba Wagner Cosima asszonyhoz: ,Megyénk szülöttje, büszkesége, a nagy hazafi Liszt Ferenc gyászos elhunytán fogadja Nagyságod. Sopronmegye közönségének mélyen érzett részvétnyilatkozatát, " /"Sopron", 1886.VIII.11.2.Helyi és megyei hírek.Részvét sürgöny./

A római polgármester a következő sürgönyt küldte Liszt halála alkalmából Sopronba, Finck János polgármesterhez /uo.Római sürgöny./: "Borgomastro Oedenburg Ungheria. A voi rappre - sentante città che dette natali a Franz Liszt ora che con la vita sua tanta luce si spegne manda commossa reverente un affettuoso saluto Roma che lo ebbe ospite Carr e a Lui fu ispiratrice di cari grandi ideali, Roma che lo amo che lo amiro artista geniale, che lo piange come suo figlio insieme alla parte piu elotta della umanita. Il sindaco Bastianelli." -/uo/
Magyar fordításban: "Sopron város polgármesterének Magyarországnak. Önnek mint azon város képviselőjének, mely Liszt Ferenc szülővárosának tekintetik, e pillanatban, midőn az ő életével annyi fény aludt ki, meghatva küldi tiszteletteljes részvétét Róma, melynek ő kedves vendége volt és őt magasztos eszmékkel lelkesítette, Róma, mely őt szerette, mely őt, a geniális művészt csodálta, mely őt szánja, mint saját fiát az összes művelt világgal együtt. Bastianelli Polgármester." /uo/

"Finck János polgármester ur erre olasz nyelven a következő értelmű sürgönyt intézte a római polgármesterhez: Róma város méltóságos Syndicusának. Sopron sz.k.város mély köszönetét nyilvánítja azon megható részvétnyilatkozatáért, melyet vidéke dicső fia, tisztelt díszpolgára, a harmonia halhatatlan

mestere Liszt Ferenc örök nyugalomra való elszenderülése alkalmából ide intézett. A municipium nevében Finck János polgármester." /Uo/

"Bayruthból írják nekünk", -olvashatjuk a "Sopron" korábban említettem számában- "hogyan Liszt Ferenc temetése napján Munczi Lajos és zenekara is megérkezett oda; részt vettek a végtisz - tességtételben s Wagner Cosima urhölgynek egy nemzeti szalagokkal díszített koszorút nyújtottak át ezen felirattal: A nagy mesternek Munci Lajos zenekara." /"Soproniak Liszt temetésén"/

Alig tették sirba a magyar föld nagy szülöttét, Sopron város hozzá -s önmagához- méltó módon szobrot kívánt állítani a zeneköltőnek. A "Sopron" fenti számában "Szobrot Liszt Ferencnek" címmel olvashatjuk első ízben ezt a nemes szándékot: "...halálának hírére azonnal felmerült az eszme, hogy a nagy művész emlékére Sopron szab. kir. városában emlékszobor állíttassék. Finck János polgármester tehát erre nézve az első lépést megtette, amennyiben f. hó 10-én /kedd- N.A./ d.u. 3 órára egy számos tagból álló értekezletet hívott össze, hogy a teendők iránt megállapodásra jutni lehessen." /részlet/ A továbbiakban olvashatjuk a meghívó szövegét. A "Sopron" 1886.VIII.14-i számában a szoborbizottságról, a szobor érdekében tett egyéb akciókról szerzünk tudomást.

Két nappal korábban Sopron szab. kir. város rendes közigyűlésén -Finck János elnökletével- beterjesztették "a Sopronban alakult Liszt-emlékszobor választmány ideiglenes elnökének Jekelfalussy Sándornak kérelmét Liszt Ferenc emlékszobrának Sopronban leendő felállítása tárgyában". /L: az 1886. aug. 12-én r. közigyűlés jegyzőkönyvét 5241/279. számmal Sopron szab. kir. város politikai és gazdasági iratainak mutatójában az 1884-1887-es évekből, 34. kötet, I. rész./

A jkv.szövege: "Tekintettel azon körülményre, hogy a városunk közelében fekvő Doborján községben született és fényes pályafutását városunkban megkezdő Liszt Ferencnek a zenészet nagy mesterének érczen való megörökítése leginkább városunkat illeti meg, - melynek hazánk nagy fia díszpolgára is volt, s melynek vendég - szerető falai között több ízben hallatta elragadó művészetét, - a város közönsége a Liszt emlékszóbor választmány törekvését a legnagyobb lelkesedéssel fogadja, - és határozatilag kimondja, miszerint Liszt Ferenc halhatatlan zene művész és hazánk fia részére városunkban egy emlékszóbor felállítását kívánja, és ezen ügyet annak idejében anyagilag is támogatni kész leendő. Egyszersmind Dörfler György törv.hat.biz.tag indítványára határozatba ment, hogy főméltóságú herczeg Esterházy Pál főispán ur felkérendő, miszerint a Liszt emlékszóbor bizottság választmányának elnökségét elvállalni kegyeskedjék. - Miről főméltóságú herczeg Esterházy Pál főispán urhoz felterjesztés, - Jekelfalussy Sándor cs. és kir. kamarás ő méltóságához pedig átirat intézendő. -"

Ezen a közgyűlésen Liszt őszinte tisztelői is jelen voltak, olyanok, akikkel személyes ismeretségben, barátságban volt, pl. Póda Endre apátplébános, id. Storno Ferenc, id. Szilvássy Márton törv.hat. bizottsági tagok. A jegyzőkönyvet aug.17-én hitelesítették.

A soproni Liszt-kutatásra vár a Liszt halálát követő ujság- és irodalmi anyag összegyűjtése /pl. 100 esztendő soproni Liszt-bibliográfiája!/, feldolgozása, publikálása. Ehhez azonban kellő lelkesedés, hozzáértés, idő és pénz kellene, s valakinek megbízása. Érdekes volna hozzáfogni!

A Liszt-szóbor elkészíttetése, felállítása nem ment egyik napról a másikra, ennek külön irodalma /története/ van a soproni ujságokban. Végezetül a zeneköltő mellszobrát Tilgner Viktor készítette el, s avatták föl 1893-ban. /SSz.1961/3.sz.220.old.: Liszt soproni szobrának leleplezése 1893-ban, fényképpel!/ A kezdeményezéstől a felállításig 7 esztendő telt el, sok lelkesedés, sok huza-vona után készen volt a mellszóbor. Eredetileg a Színház-téren állott, azután többször helyet változtatott, most a Liszt Ferenc Művelődési Központ előtti kis téren - a központ bejárata felé néz.

Akkor -1893-ban, szeptember 3-án avatták föl Tilgner művét. A "Sopron" 5 oldalas "Liszt-számot" jelentetett meg: /vázlatos tartalma/ a Liszt-szobor a színház téren, rajz; Liszt Ferenc szobránál, vers, írta Rózsa Miklós; a szobor története, kik készítették a szobrot, Liszt Ferenc Sopronban -az 1874. és 1881. évi hangverseny program; Liszt Ferenc Doborjában.

Az aznap esti hangversenyre Bösendorfer bécsi zongoragyáros, Liszt barátja, egy zongorát bocsátott a hangversenyzők rendelkezésére, és a bécsi Zeneegyesület nevében Bösendorfer koszort helyezett a szoborra. /L: az ünnepi számban, 5. old. / A hangversenyt a Kaszinó nagytermében tartották, közreműködtek: Dalfűzér, Gazdapolgárok Dal-egyesülete, Soproni Zeneegyesület, Altdörfer Viktor zongoraművész, a műsor érdekessége volt gr. Zichy Gézának erre az alkalomra komponált ünnepi Liszt-indulója /Marche de Liszt/.

Rózsa Miklós

ZENEAKADÉMIA
LISZT MŰZEUM

LISZT FERENCZ SZOBRÁNÁL

Hozsánna néked érczbe öntött hymnus
Örökkön égő fényes glória!
Lepel ha hull majd, fénybe hadd ragyogjon
Sopronmegyének nagy, dicső fia...
A költészet im itt van lábaidnál,
Mögötted is egy muzsa: Thália;
Zene! tied az ércz. -Im itt van, éljen
A művészet apotheosisa.

...Előtted állunk és merengve nézünk
Művész kéz által alkotott szobor -
Látjuk varázsát a magyar zenének
S szívünkben érzelmek viharja forr.
Ott látjuk a világot lábaidnál,
Mint ünnepelnek minden nemzetek...
Halljuk a lelkes bámulat rivalgást
S magyar szívünkben egy hur megremeg.

A büszkeség, dicsőség hurja reszket,
S e reszketésre feldobog szívünk -
Magasztos érzet száll a szivredőkbe
S e szobrot látva vissza száll hitünk.
Kik a hazáért éltek, óh azoknak
Nem állít a nép jeltelen követ:
Művész kezének büszke ércze őrzi
Örök időkre szent emléköket.

Kiolthatatlan fényű a dicsőség
Mit e szoborral fennen hirdetünk,
Világító tornyot akart emelni
E törpe korban véle nemzetünk,
Melynek sugára szívünk lángra gyujtsa,
Magyar művészet a fényes sugár -
Ezért köszöntjük im oly üdvriadva
Az eszmét, mit köved magába zár.

Pusztulhattak bár kincseid, magyar nép:
Nyelved, földed szentelt ~~gyöngyeid~~ göröngyei,
Nem vesz gyümölcse el a génusznak...
A művészetnek fényes gyöngyei
Nem vesznek el... Mert őket veszni hagyni
E honra annyi, mint halotti tor -
Hálás a nép s a honfi kegyeletnek
Emléke itt a Liszt Ferencz szobor!

A költészet im itt van lábaidnál
Mögötted is egy muzsa: Thália ;
Zene! Tied az ércz. Im itt van, éljen
A művészet apotheosisa!
Hozsánna néked érczbe öntött hymnus
Örökkön égő fényes glóbia!
Le azt a leplet! -fénybe hadd ragyogjon
Sopronmegyének nagy, dicső fia.

+

/Az aláhuzások eredeti kiemelések/

ZENEAKADÉMIA

LISZT MŰZEUM

A Soproni Hirlap 1893-ban indult. Szeptember 3-án ünnepi számot
bocsátott ki a "Sopron"-hoz hasonlóan, más tartalommal /A mi ün-
nepünk, Liszt Ferenc Sopronban -Dr. Gaár Vilmos írása, diszebed a
Pannóniában, népszerű hangverseny ese a Kaszinó nagytermében, Liszt
Ferenc levelei/, és a Soproni Hirlap tárcájában megjelent gróf
Zichy Géza verse "Liszt Ferenc" címmel /SH, 1893. IX. 3., vasárnap,
I. évf./:

Könyvtárak fogják hirleni:
Kit vitt el a halál
De azt csupán én mondhatom,
A mi nekem valál!
Mint tudós egy fénybogárkát
Éjjel kezébe vesz,
És kegyesen felmutatja:
"Ime, mint fénylik ez!"
Imádott, jó, nagy mesterem,
Te vélem ezt tevéd
S a művészet szeretetét
Lelkembe leheléd!
Vezetve reszkető kezem,
Atyámként oktátál:
Mutatva földön és égen,
Hol leng az ideál.

Lánglelked, engem, porszemet,
Felvitt a magasba:
Istent, hazát, művészetet
Szeretni mindenha!
Óh légyen áldott szent porod!
És tiszta lelkedet
Ölelje át az égi Ur,
Az örök szeretet!
Lelked, e sas, egekbe szállt,
Szent hamvad itt pihen;
Szived bucsu-napsugara
Itt csillog könnyemen.

+

1896-ban fölvetődött egy soproni Liszt-muzeum gondolata. 1911 -
ben emlékmuzeum nyílt a doborjáni szülőházban.

Sopron rendszeresen, folyamatosan részt vállalt az országos Liszt
kultuszból: 1911-ben, 1936-ban se szeri, se száma a Lisztről szóló
írásoknak, megemlékezéseknek. /Ezek is belekerülhetnének loo esz -
tendő soproni Liszt-bibliográfiájába! / Gyarapította a város Liszt
emlékeit, dokumentumait, hangot adott Liszttel kapcsolatos magyar
érzületének az újságokban, irodalmi fórumokon.

1929-ben a Soproni Zeneegyesület Liszt Ferenc nevét vette föl, s
rendezvényeivel ápolta, gondozta, ébren tartotta a Mester szelle -
mét, örökségét.

"Az élő Liszttel való kapcsolatai és a jelenlegi Liszt-kultusz ,
amely növekvőben van, Sopron^t feltétlenül Magyarország Liszt-vá -
rosává teszik" -írta Csatkai Endre 1961-ben /SSz.3.sz.22o.old./.

"Liszt Ferencet ezernyi édes emlék füzte Sopronhoz. Ez a város
volt a kapu, amelyen át elhagyta a boldog gyermekkort, és amely a
halhatatlanság útját tárta fel előtte. Érett fővel gyakran visz -
zatért ehhez a kapuhoz, amelynél régmúlt korok édes illata csap -
ta meg". /Csatkai/

Vannak ennek ma is bizonyosságai? -Sopronban, ahová életében oly
sok édes emlék kötötte; ahová ötször jött, s mindannyiszor szívét,
lelkét hagyta itt?

Vannak: Sopron valamennyi amatőr, de színvonalasan dolgozó zenei együttese /szimfonikus zenekar, pedagógus énekkar, női kar/ Liszt nevét viseli, hozzá méltó munkát végez, van Liszt Ferenc Művelődési Központunk, ahol eddig is sok Liszt-mű csendült fel; van múzeumunk, amelyik ugyancsak Liszt nevét viseli, számos értékes Liszt-emlékkel, dokumentummal; Széchenyi István, Petőfi Sándor közelében áll a Liszt-mellszobor; ezeken kívül utca, és emléktáblák/domborművek/ hirdetik Liszt Ferenc állandó jelenlétét a város tudatában, közművelődésében.

1974-ben alakult meg a Budapesti Liszt Ferenc Társaság Soproni Csoportja, amely magáévá tette a Társaság célkitűzéseit, fő feladatának tekinti "a nagy magyar génusz, Liszt Ferenc szellemi hagyatékának ápolását", "Liszt Ferenc szellemében munkálkodik azon, hogy közelebb hozza egymáshoz az élő zenekulturát és a leg szélesebb nagyközönséget". /Részletek a Társaság Alapszabályából./

ZENEAKADÉMIA

A Soproni Liszt-csoport /a város támogatásával/ különféle rendezvényeken kívül ebben az évben bronzból készült emléktáblát, illetve domborművet állított s leplezett le október 22-én a Storno-ház Fő-tér felé néző oldalán.

Századunk rohanó világában így kapott újabb s újabb tartalmat a soproni Liszt-kultusz. E téren Sopron város vállára nagyobb teher nehezedik, mint a többi magyar városokéra: az ország nyugati kapuja, ahol évenként százezrek fordulnak meg, hazaiak, külföldiek egyaránt. Nem mindegy, mit látnak, mit hallanak a nyugati végeken Liszt Ferencről! Ugy is fogalmazhatok: a városnak ki kell tennie magáért, Liszt Ferencért! Azért a halhatatlan művészóriásért, akiből élete és művészete a nagyvilágé volt- elválaszthatatlanul összeforrt hazájával, Magyarországgal. "Ősei három nemzedéken át magyar földön éltek és dolgoztak. Szerették az országot, népével egynek érezték magukat, magukba szívták kulturáját. Pontosan úgy

éltek, szaporodtak és távoztak, mint ezernyi más magyar parasztcsalád. S ha bármelyiküket megkérdezték volna -ami igen valószínűtlen- , hogy milyen "nemzetiségű", azt válaszolta volna: "magyar".

/Alan Walker: Liszt Ferenc I. köt., Zeneműkiadó, Bp. 1986., 72. old./
Csak sajnálhatjuk, hogy a történelmi Magyarország legnyugatibb területein, az osztrák birodalom határán, így Liszt szülőfalujában is, Doborjánban, a német nyelvet beszélték, tekintették anyanyelvüknek /természetes módon/ az ott lakók. Doborjánt /Révai Nagy Lexikonának 1910-es adatai nyomán mondjuk!/ még a századforduló idején 826 német lakta /V. köt., 631. old./. Ezzel magyarázhatjuk leginkább, hogy annak a kisfiúnak, aki Liszt Ádám és Lager Mária Anna egyetlen gyermekeként a Nagy Üstökös évében, 1811. október 22-én látta meg a napvilágot, nem adatott meg magyarul megtanulnia sem a szülői házban, sem szűkebb és tágabb társadalmi környezetében, sem pedig magasba törő pályáján. Persze, akkortájt, valamint a korábbi magyar századokban, nem Liszt volt az egyetlen nagy ember, aki sohasem tanulta meg igazán hazája nyelvét. De sok jelentős, kimagasló személyiséghez hasonlóan ő is "magyar volt gondolataiban, szavaiban és tetteiben egyaránt. Egész életén keresztül gyakran ismételte, hogy magyar, egyetlen egyszer sem állította, hogy francia vagy német lenne. Magyarországot mindig úgy emlegette: 'hazám', és végtelen örömmel írta le: 'A nemzeti büszkeség része vagyok'." /Alan Walker im. 73. old./

"A rendelkezésünkre álló adatok és bizonyítékok tömege láttán - írta Alan Walker- igazán különös, hogy jó néhány mai zenetörténész számára eldöntetlen marad Liszt Ferenc nemzeti hovatartozásának oly nyilvánvalóan egyszerű és alapvető kérdése". /Im. 72./

Ebben az "oly nyilvánvalóan egyszerű és alapvető kérdés"-ben nemcsak "jó néhány mai zenetörténész" bizonytalankodik, s alakít ki ellenvéleményt. Éppen az idei Liszt-év hozott felszínre olyan

nézeteket, amikkel -éppen tarthatatlanságuk miatt- érdemes foglalkozni.

A Győr-Sopron megyei napilap, a Kisalföld, 1986. április 15-i, keddi számának 5. oldalán jelent meg Kloss Andor tollából a Liszt-év '86. Hamis hangok " c. szellemes ujságcikk. Fölidézem teljes terjedelmében!

"Évekkel ezelőtt a burgenlandi Liszt egyesület egyik vezető tisztségviselőjének nyilatkozatát hallottam a bécsi rádióban. A nagy zeneszerzőhöz meglehetősen méltatlanul és harcias hangnemben azt fejtegette, hogy Liszt Ferenc osztrák származású zeneszerző. Számomra ez akkor azért volt groteszk megnyilatkozás a "mindig magyar" Liszt Ferencről, ahogyan ez a soproni emléktáblán áll, mert éppen akkoriban olvastam Robert Musil A tulajdonságok nélküli ember című nagyszerű regényét, amelyben a kiváló osztrák író egy helyen éppen azt fejtegeti, hogy milyen kényes kérdés eldönteni, mi is az osztrák, kik azok az osztrákok. Azt gondoltam akkor magamban, a harcias nyilatkozó nyilván úgy véli, ami Musil számára még probléma volt, az neki teljesen világos kategória.

Mondom, ez évekkel ezelőtt történt, s a disszonáns megnyilatkozásnak nem tulajdonítottam különösebb jelentőséget. Ugy tűnik azonban, a Liszt év, Liszt Ferenc születésének 175., halálának 100. évfordulója, némelyek számára ismét lehetőség arra, hogy származási kérdéseken tépelődjenek, s a maguk céljaira használják fel Liszt Ferencet. Most került kezembe a Bécsben megjelenő egyik jobboldali havilap /Eckartbote/ februári száma. Ebben a Magyarország 1986-ban a Liszt Ferenc évet ünnepli című cikkecske szerzője ugyancsak harcias szellemben azt írja, hogy a magyarok egyáltalán ne képzeljék azt, hogy őt, mármint Liszt Ferencet, kisajátíthatják maguknak, mert, mint azt egy lelkes germán kutató már évtizedekkel ezelőtt tisztázta, "Lisztnek egyetlen őse sem volt magyar". Liszt Ferenc ugyanis, vonja le a nagyvonalu következtetést a szerző, "német volt".

Ez persze egy pángermán hangvételi, nacionalista lapban természetes következtetés. Ugy vélik, minden ami érték, germán!

E stupid és nacionalista ködösítésnek a történelmi tények, finoman szólva, ellentmondanak. Azért, mert Liszt Ferenc életének utolsó éveit Bayreuthban töltötte, még nem lett német. Azt pedig, hogy ősei igenis magyarok voltak, azt épp a Kisalföld hasábjain igazolta Vitéz István, amikor saját kutatásaira támaszkodva kimutatta, hogy Liszt Ferenc dédapja rajkai származású. Azóta azt is ki-derítette, hogy Liszt Ferenc nagyapja szintén rajkai volt.

A cikkecske szerzőjének szíves figyelmébe ajánlanám a Kisalföld vonatkozó számát, de van egy olyan sejtésem, hogy egy germán nacionalista méltóságán alulinak tartja olyan nyelv elsajátítását, mint a magyar. De akkor miért foglalkozik olyan kérdésekkel, amelyek tisztességes kutatása feltételezi a magyar nyelv ismeretét is? E-szembe jut a nemrég eltávozott Tárczy-Hornoch Antal, aki nem csupán tudósként, de emberként is példaszerűen kiváló volt. Egy hasonló ügyel kapcsolatban arra intett, hogy felettébb kicsinyes dolog a nagy embereknél, a zseniknél az után kutatni, hogy ereikben mi -lyen vér csörgedezett. Mert a zsenik, noha szükségszerűen valamely nemzet fiai, mint például Liszt Ferenc a magyar nemzeté, bennük és általuk az egész emberiség legnemesebb törekvései nyernek kifejezést."

Megjegyzem, hogy a szomszédos Ausztriában, a legközvetlenebb szomszédságban magam is találkoztam Lisztet "kisajátító" jelenségekkel. Például Doborjánban /raiding/ többször hallottam: Liszt kozmopolita, világpolgár...! A szülőházon rajta a tábla, amelyen a nagy német nép állított emléket nagy fiának /még Hitler idejében/. Az is igaz, hogy meghagyták az 1881. áprilisában, a soproni irodalmi és művészeti kör állította magyar nyelvű emléktáblát is, de a látogatók döntő többsége -nem tudván magyarul- a német nyelvű táblát olvassa..., és ebből újra meg újra azt tudja meg, hogy Liszt német volt, a német nép nagy fia, stb. /Miért nincs például a magyar nyelvű táblának német fordítása a szülőházon?!/ Az is igaz, hogy a kismartoni /Eisenstadt/ Járay-féle Liszt-szobor talapzatán a Burgenland nagy fiának emlékére fölírás olvasható. /Hol volt még akkor Burgenland?!/

Ugyancsak a Kisalföldben találjuk azt az újságcikket, ami ilyenféle problémát feszeget. /1986. VI. 4. szerda, 5. old. Kloss Andor: Burgenlandi napló. Pannon azonosságok. / Itt a "Kiállítás Liszt Ferencről" alcim alatt az alábbiakat olvashatjuk: "Ha a burgenlandi napló szinte kizárólag kiállításokról szól, akkor hadd zárjam egy újabb, ezuttal zenei tárgyú kiállítás megemlékezésével. A tartományi muzeumban rendezték meg a Liszt Ferenc gyermek- és ifjukorát be -

mutató emlékkiállítást, a nagy zeneszerző születésének 175., halálának 100. évfordulója tiszteletére. Mégpedig ilyen finom, taktikai érzékről is tanuskodó, mindamelletts kifejező címmel, Liszt Ferenc, egy zseni a pannon térségből. Hiszen végül is valóban Liszt Ferenc volt az, aki legalábbis a zenében a pannon életvitelt és szellemiséget az egyetemes kultúra és művészet részévé tette."

A kiállítás szerint -s ebben van az ujságíró említette "finom, taktikai érzék"- Liszt se nem magyar, se nem német, se nem osztrák, hanem -pannon zseni!

Szerintünk: Liszt nem "a pannon életvitelt és szellemiséget" tette "az egyetemes kultúra és művészet részévé", hanem a mi részünkről a XIX. század magyar kulturáját, zenei műveltségét, tulajdonságait, sajátos arculatát vitte hírül a nagyvilágnak, ötvözte az egyetemesbe, az európaiba, amelletts, hogy más népekével ugyanezt megtette, és természetes, dialektikus kölcsönhatásban az általánost, az egyetemest, illetve az európaiat is visszatükrözte, beleplántálta a magyar zenekulturába, vagy éppen más nemzet zenei műveltségébe.

Nekünk, magyaroknak, soproniaknak egyéb téves nézetek ellen is tényekkel kell kiállanunk.

Még a Liszt -év előtt, 1985. XI. 15-én olvastam a Kisalföldben Heltai András Bécsből "előzetesként" hazaküldött szűkszavú, suta írását az 1986-ban megnyíló doborjáni Liszt-kiállításról, továbbá a burgenlandi nyári Liszt-rendezvényekről. A cikkben /írójának tájékozatlanságából, vagy a nyomda ördögének jóvoltából/ Liszt születésnapja okt. 11-ére került. Ezt követte a nagyobb melléfogás, mi szerint: "Mint ismeretes, Liszt életének, munkásságának színhelye Bécs után Weimar, Róma, majd Budapest volt, így Doborján és vidéke - ahová 70 évesen még egyszer ellátogatott- nem volt más számára, mint a gyermekkor emléke." /részlet/

Tanulmányom egésze azt bizonyítja, hogy Liszt számára "Doborján és vidéke" -a "vidéke" Sopront is magába foglalja!- nem csupán a "gyermekkor emléke" volt.

Annál jóval, de jóval több: a szülőföld!

Ugy tűnik, mintha sokat időztem volna egy olyan témánál, ami első hallásra eltér dolgozatom /előadásom/ címétől. Valójában Sopronban ez nem lehet mellékes kérdés. Kötelez minket Liszt Ferenc egész élete a mellette történő, igaz, őszinte, érvelő kiállásra, úgy, ahogyan arra 50 évvel korábban már Bartók Béla is fölhevítette figyelmünket.

+

Befejezés képpen néhány -Sopronban született- verset mellékelek munkámhoz.

SZÁZ ÉV TÁVOLÁBÓL /L.F. emlékének/

1886 - 1986

Mult század font koszorut fejedre,
babért, borostyánt büszke homlokodra,
a kor, amelyet zenéddel zengtél,
derék, hű vándor, világ virtuóza.

A zenevilág szigorú, fényes versenyében
a mi jövőnk bajnoka is voltál;
felmérted sorsunk multját és távlatát,
s égő csillagként -velünk egybenöve-
futottad be a nappalt meg az éjszakát.

Orfeusznak lantjából áradt bűvölet, báj,
te sokfogu zongorával téptél a szívekbe;
messzire szálltál, magasan repültél:
királyi sasként,
erős-hatalmasként
a XX. század bérceire ültél!

Távolra hajítottad a művészet dárdáját,
a mi életünk földjébe is furódott remegve;
üzented nekünk, hogy közöttünk vagy
ha örvendezünk, ha küzdünk elkeseredve.

Száz év távolából emlékezünk rád,
kötelességünk,
jogunk!

Uj babért, uj borostyánt, uj koszorut
fonunk
szobor-homlokodra,
és megkoszoruz, aki tisztel, ismer téged,
aki szereti, érti nagyszerű zenédet,
hozzánk hű vándor, világ virtuóza!

/Nagy Alpár/

Sarkady Sándor:

L I S Z T

Asszonyod, borod, tört magyar szavad
Lehetett százszor idegen;
Mikor az újjad a húrra csapott,
Magyar dal zendült az idegen.
Mikor a Duna vad, szennyes árja
Elmosta Pestet,
Hívhatott Párizs - te fáradt lépted
Mihozzánk vetted.
Csúfolhatta díszkardodat,
Fehér kezed, lágy markodat
Mefisztó-Heine váltig -
Magyar zenésznek megmaradtál
Félénk szíveddel mindhalálig.
S nagynak örökké.

Kerék Imre: LISZT - KOSZORU

1. Liszt szól

E férfias-gyönyörű, barbár
nyelvet én, sajnós, nem beszélem,
mondhatják hát sokan: mit akar ez
itt, hisz németül, franciául ért csak.
S való igaz, nem hullattam a vérem
e népért barikádon, csatatéren,
Heine vádja mégis szíven sebez,
mégis vallom ezt a földet hazámnak
s tenni akarok érte, míg erőmből
telik s elbukott hőseit ~~szíven~~ siratni
tán van annyi jogom, mint bárki másnak;
akár alvó hangok a zongorában,
szunnyad bennem egy érzés: itt vagyok
otthon igazán, nem a nagyvárosok
hangversenydobogóin, s nem a hirnév
babérkoszorujára vágyom én,
de bebolyongni bottal és iszákkal
e haza felvált, népével együtt
nevetni-sírni, ismerni dalát,
lenni sors és törvény szerint magyar,
bárhova jussak: m i n d i g h ű r o k o n;
halhatatlanságom ti vagytok,
hadd élhessek örökké szívetekben!

2. Liszt-érem

Európa zsarnoki fegyverekkel
bebiztosított csöndjébe
harsányan belerobbanó
Rákóczi induló
rebellis ritmusára
a fenséges császári, cári
arcokon megfagy a mosoly,
míg ujjaid verik a zongorát,
s zenéd égrecsapó lángjai közt
a forradalom fénixmadara
új életre támad
üszkös hamvaiból!

3. Petőfi tűnődése Liszt soproni koncertje után

Mi volt ez?...arcom még most is tüzel,
szívem mint félrevert harang
nyelve, kalimpál önkívületében...
Mi volt ez?...mennydörgés, madárdal,
patakcsobogás ritmusát
kottázza vérem, a tavasz
friss mámore lüktet, zubog
zsiborgó tagjaimon át...

Mi volt ez?...mintha az elveszített
paradicsom kapuja újra
megnyílt volna előttünk,
s lángszárnyu angyal szólna: Lépjetek be!..
Mi volt ez?...álmodtam csak az egészet?
de nem,nem,hiszen még előtttem
az szétzilált üstökű ifju mester,
amint föláll,meghajol s a rajongó
hölgykoszoruból valaki
emlékül elragadja
zongorán felejtett kesztyűjét...
Mi volt ez?...Istenemre,ez a két
órányi öröklét megérte,hogy
majd holnap mosolyogva türjem
feljebbvalóim durva szitkait,
zárkát,kurtavasát, s a többit,
akár a pokol kinjait...Ó,láttam,
hallottam a Szabadság gyermekét!

+

Kopiás Sándor:

LISZT FERENC EMLÉKEZETE

Viharban fogant villámok cikáznak,
s rácsapnak a világ billentyűire;
bennünk folytatódik a fény és a hang,
s megédesül lelkünk keserű hite.
Felnőnek a tűzek homlokunkon,
negyven fokos lesz az élet láza;
türelmünk medrét szétfeszíti a vágy,
s máglyán halunk meg,hogy mindenki lássa.
Tanuk vagyunk,vádlók és vádlottak,
de bennünk ujul az emberiség;
Liszt zenéje tép,cibál bennünket,
s hullámszik, mint az áprilisi ég.
A döbbenet békétlen éjjelén
ablakunkat a sors megzörgeti,
de mi önfélelmünk fölé növekedve,
bátor szívvvel kaput nyitunk neki.
..Sötétben vonulnak az erdők,
mint fekete folyók a tenger felé;
a cél egy-egy része talán az enyém,
de a harc öröme minden emberé.
Megsimogatjuk a zord földeket,
hogy megenyhüljenek,ha eljön a tavasz,
s hogy népünk ajkáról a remény mosolyát
ne üzze el a felizzó panasz.
..A dallamok,mint a talajnedvek,
eljutnak a füvekbe s a fába;
a szem kigyul és csodálkozik,
a parázssá váló virágokat látva.
A muzsika a patakokban csobog,
habzik a fénylő kavicsokon;
előttem táncol,ha nem keresem,
s tovatűnik,mire megfogom.

..Bennünk a lét zenél,
egyesítve valót és emlékeket;
a színes álmok elngő nádasából
felrebben egy madár: a képzelet.

..Az eszmék s a lelkek ritmusa átcsap
az országokat szorító határokon;
a Szépséget ám oszd szét a nemzetek között,
de maradj velünk mindig, "hü rokon"!

+

/Kisalföld, 1961. július 30. vasárnap, 9. old./

Megjegyzés: Koplás Sándor versére kutatásaim során
bukkantam rá. Személye ismeretlen előt-
tem. A költő nem soproni.

A vers bizonyára ismeretlen a Liszt -
irodalomban, ezért irtam le. -N.A./

S még egy kiegészítés a dolgozathoz:

Liszt 1881. április 6-án járt id. Storno Ferencnél. Látogatásának
emlékét ifj. Storno Ferenc megörökítette: falapra rajzolta le ,
illetve kisméretben lefestette Liszt fejét, oldalnézetben.

A tárgyi bizonyíték szintén Budapestre került, a Magyar Vizügyi
Múzeumban van, a már említettem Storno-anyaggal.

A Storno-gyűjteményben látható az a magas támlájú karosszék, ami-
ben Liszt ült, amikor a család vendége volt. /Ezt Storno Gábor mu-
tatta nekem jópár évvel ezelőtt. Gábor bácsi azóta meghalt./

+

Sopron, 1986. november hónapban.

Nagy Alpár

GEDENKAUSSTELLUNG FRANZ LISZT (1811–1886)

Aus Anlass des 175 jährigen Jubiläums der Geburt und des 100 jährigen Jubiläums des Todes des grossen Tonkünstlers gedenken wir seiner im Jahre 1986.

„Liszt, Ferenc (Franz) (1811, Doborján, heute Raiding in Österreich, 1876 Bayreuth). Er tauchte mit seinen Konzerten in Sopron und Pozsony (Pressburg, heute Bratislava in der Slowakei) als Wunderkind auf, danach studierte er in Wien. Er lebte zwischen 1823–1838 meistens in Paris. Von 1838 bis 1848 bereiste er Europa mit Konzerttournees, siedelte sich 1847 in Weimar an, er teilte seine Tätigkeit in den letzten Jahren seines Lebens zwischen Rom, Weimar und Budapest. Von 1875 an war er Vorsitzender der Musikakademie in Budapest. Sein epochemachendes Werk als Komponist wird durch eine einzigartige künstlerische, schriftstellerische und pädagogische Tätigkeit ergänzt. Seine gesammelten Werke füllen 40, die Schriften 6, die Briefe mehr als 10 Bände.“

(Bence Szabolcsi)

„Die grossen Musiker, die Anfang der Zehnerjahre des vorigen Jahrhunderts geboren sind, wie Chopin, Schumann, Liszt, Verdi, Wagner, bestimmten die musikalische Entwicklung ihres Jahrhunderts. Die meisten Anregungen und Anleitungen für unser Jahrhundert stammen jedoch unter ihnen von Franz Liszt. Die stufenweise Ermessung seiner Bedeutung, die Analyse seines Einflusses sind noch nicht abgeschlossen, und der doppelte Jahrestag wird gewiss einen Anstoss der internationalen Liszt-Forschung geben.“

(József Ujfalussy)

Sopron hat einen besonderen Grund zur Ehrung, denn Franz Liszt ist in einem kleinen Dorf des ehemaligen ungarischen Komitates Sopron, in Doborján (heute Raiding in Burgenland, Österreich) am 22. Oktober 1811 geboren. Liszt trat zum ersten Male noch als Kind im Jahre 1820 vor das Publikum in Sopron. Die Führung der Stadt und das musikliebende Publikum hatten während seines ganzen Lebens enge Kontakte mit ihm. Im Jahre 1840 gab er als reifer Künstler ein Konzert in der Stadt „zu Gunsten der Musikschule, des Spitals der armen Handwerkergehilfen und Dienstboten und des Kindergartens“. Als Erwiderung für diese edle Gabe, sowie für seine unsterblichen Verdienste und Erfolge in der Musik ernannte ihn der Rat der Stadt Sopron zum „Ehrenbürger“, und schickte ihm darüber am 24. März ein Urkunde. Die Musikschule in Sopron wählte ihn zum Ehrenmitglied. Ein Zeichen der Verehrung war auch der Auftrag an Károly Steinacker von dem Rat der Stadt Sopron, ein Gemälde über das Geburtshaus von Liszt zu verfassen. Die kleine Aquarellskizze, die jetzt in der Ausstellung des Museums zu sehen ist, war die Grundlage für das Gemälde, das später an Liszt nach Weimar geschickt wurde.

Anlässlich seines Konzertes im Jahre 1846 wurde Liszt von Komitat Sopron beehrt, er wurde zum Tafelrichter des

Kriehuber, Josef: Franz Liszt, 1850

Komitates gewählt. Die Führung der Stadt schenkte ihm einen gezierten silbernen Taktstock.

Im evangelischen (lutherischen) Lyzeum wurde im Jahre 1869 ein Jugendmusikverein gegründet; er wurde zum Ehrenpräsidenten des Vereins gewählt. In diesem Jahr schuf der Soproner Bildhauer Ferenc Kugler sein Liszt-Porträt.

Das Land feierte im Jahre 1873 das fünfzigjährige Jubiläum der künstlerischen Laufbahn von Liszt. Die Begrüssung seitens der Stadt Sopron wurde an den Feierlichkeiten in Budapest von József Király übermittelt, und er lud den Meister ein, als Gast der Stadt ein neues Konzert zu geben. Dieses Konzert im Jahre 1874 wurde unter Mitwirkung des Soproner Liederkränzes durchgeführt. Als Andenken an dieses Konzert wurde zum ersten Male vorgeschlagen, das Geburtshaus von Franz Liszt mit einer Gedenktafel zu versehen. Der Liederkranz wählte dann 1880 den grossen Künstler zum Ehrenmitglied. Liszt schrieb einen kurzen Brief an János Polster den Sekretär des Liederkränzes, worin er für die Auszeichnung dankte.

Der nächste Besuch und Konzert in Sopron fanden 1881 statt, wobei die Gedenktafel am Geburtshaus in Doborján auch enthüllt wurde. Unter Teilnahme der Führung der Stadt und des Obergespans des Komitates, in der Begleitung eines Reiterbänderiums kam Liszt in seinem Geburtsdorf an. Die Organisation der Enthüllung der Gedenktafel war die Aufgabe des „Verein für Literatur und Kunst“. Die Aufnahme von dieser Feier zeigt den greisen Meister mit seinen Freunden.

Franz Liszt starb am 31. Juli 1886 in Bayreuth. An der Beisetzung nahm auch eine Delegation aus Sopron teil, und der berühmte Zigeunerprimas, Lajos Munczy begleitete mit seiner Kapelle den Sarg des berühmten Künstlers des Komitates, des Landes und des ganzen Kontinents bis zur letzten Ruhestätte.

10 Tage nach dem Empfang der Todesnachricht schlugen der Soproner Liederkranz und die Schlaraffia bereits vor, eine Liszt-Statue in der Stadt aufzustellen. Der Auftrag wurde einem in Pozsony (Pressburg) geborenen Wiener Künstler, Viktor Tilgner erteilt. Die erste Liszt-Statue des Landes an einem öffentlichen Platz wurde am 3. September 1893 in der Mitte des Theaterplatzes aufgestellt. Dort, wo Liszt als Kind sein erstes Konzert gab, baute man eine Schule. Die Strasse vor dieser Schule heisst seit 1927 Ferenc-Liszt-Strasse.

Das Liszt-Gedenkmuseum in Doborján wurde 1911 eingeweiht.

Aus Anlass des 125. Geburtstages und des 50. Todes-tages von Liszt wurde eine Gedenktafel an der Stelle des alten Kasinos enthüllt. Der Künstler war Ernő Szakál, damals ein junger Künstler am Anfang seiner Laufbahn.

Das Soproner Museum, das auch Liszt-Reliquien sammelt, wurde vom Ministerium im Jahre 1951 mit der Benennung Liszt Ferenc Múzeum (Franz Liszt Museum) beehrt. Die Amateurguppen der Stadt, das symphonische Orchester, der Pädagogenchor, der Damenchor, sowie das Kulturzentrum tragen alle den Namen von Liszt.

Seit dem Tode von Liszt sichern die regelmässigen Konzerte die Ungebrochenheit des Liszt-Kultes. Das Liszt-Zimmer im Museum zeigt den Besuchern auch die neuen Erwerbungen. Als Andenken an das Konzert im Jahre 1874 wurde die Soproner Gruppe des Franz Liszt-Vereines gegründet. Diese begeisterte Gruppe hat erreicht, dass im Jahre 1975 eine Gedenktafel am Bezerédj-Haus in Sopron enthüllt wurde, wo er 1840 gastierte, und auch ein Hauskonzert gab. Eine Gedenktafel wurde 1981 auch in Sopronhorpács im Rahmen eines innigen Festaktes enthüllt, die an die ruhigen Wochen erinnert, die Liszt in den Jahren 1870, 1872 und 1874 hier verbracht hat. In diesem Széchényi-Schloss schuf Liszt das Melodrama „Die Liebe des toten Dichters“ als Andenken an den ungarischen Dichter Sándor Petőfi mit dem Text von Mór Jókai.

Seit 1984 organisiert man in Sopron ein jährliches Treffen der ungarischen und ausländischen Liszt-Vereine, wobei die Stipendiaten der Cziffra-Stiftung Konzerte geben.

Die Ausstellung anlässlich des Liszt-Jahres umfasst Andenken und Dokumente aus Sopron, daneben Reliquien geliehen aus dem Bestand des Nationalmuseums und der Musikakademie Franz Liszt. Im Rahmen des Frühlingfestivals wird das Liszt-Konzert von György Cziffra in der Evangelischen Kirche ein bedeutendes Ereignis sein, woran auch Vertreter der internationalen Liszt-Gesellschaften teilnehmen werden.

Die Feierlichkeiten in Sopron, Doborján (Raiding) und Eisenstadt, gemeinsame Veranstaltungen und Besuche werden im Geiste von Liszt der Freundschaft der Völker in seinem Heimatland dienen.

Tilgner Viktor: Liszt Ferenc 1893.

Liszt Ferenc

(1811–1886)

emlékkiállítás

születésének 175.,
halálának 100. évfordulóján

Sopron – Lábasház

1986. III. 12. – IV. 4.

Fk. Dr. Domonkos Ottó

SZGY. 86. 21885

Zehnadvácti, Písková
 JF-1671
 LIST MOŽNOSTI

„**LISZT FERENC** (1811. Doborján, 1886. Bayreuth). Mint zongoraművész-csodagyerek tűnt fel a soproni és pozsonyi hangversenyein, majd Bécsben végzett tanulmányokat s 1823–1838-ig túlnyomórészt Párizsban élt. 1838 és 1848 között hangversenyutakon járta Európát, 1847-ben Weimarban telepedett le s élete utolsó szakaszában (1861–1886) Róma, Weimar és Budapest között osztotta meg munkásságát. 1875 óta a budapesti Zeneakadémia elnöke volt. Korszakos zeneszerzői művét kiegészíti páratlan előadóművészi, írói és nevelői munkássága. Összegyűjtött művei mintegy 40, írásai 6, levelei több mint 10 kötetre terjednek.”

„Azok a nagy muzsikuskok, akik a múlt század tízes éveinek elején születtek, mint Chopin, Schumann, Liszt, Verdi, Wagner, egész századuk zenei fejlődését meghatározták. De a jövő, különösen a mi századunk a legtöbb útmutatást, ösztönzést közülük Liszt Ferenctől örökölte. Jelentőségének fokozatos felmérése, hatásának elemzése még nem ért véget és a kettős évforduló bizonyára új lendületet ad majd a nemzetközi Liszt-kutatásnak.

Sopronnak különös oka van a tisztelgésre, hiszen Liszt Ferenc az egykori Sopron megye kis falujában Doborjánban (Raiding) született 1811. X. 22-én. A gyermek Liszt a nagyközönség elé először Sopronban lépett 1820-ban. A város vezetése és zeneírói közönsége Liszt egész élete során eleven kapcsolatot tartott a művésszel. Fejlődését, művészi emelkedését figyelemmel kísérték és 1840-ben már érett művészként adott hangversenyt Sopronban „a hangzás iskola, a szegény mesterlegények és szolgák kórháza s a kisdobdó intézet hasznára.” E nemeslelkű adományozásért, valamint a zeneművészetben elért halhatatlan érdemekért, sikerekért Sopron város tanácsa városunk „tisztelabeli polgárává” ki-nevezte és erről oklevélben értesítette március 24-én. A Soproni Zeneiskola tiszteleti taggá választotta. A megbecsülés jele volt 1856-ban az a megbízás, amelyet Sopron városa adott Steinacker Károlynak Liszt szülőházáról készíten-dő festményre. A kis akvarell-vázlatról, amely ma a múzeum kiállításában látható, készült az a festmény, amelyet Weimarba küldtek Liszt Ferencnek.

Az 1846-ban rendezett hangversenye alkalmával Sopron megye tisztelte meg Liszt Ferencet, a megye táblabírájává választotta. Sopron város ezüst karmesteri pálcával ajándékozta meg.

Az evangélikus líceumban ifjúsági zeneegyesületet alakítottak 1869-ben, melynek díszelnökévé a világhírű művészt választották. Ebben az évben alkotta a soproni Kugler Ferenc szobrászművész Liszt-portréját.

A következő soproni látogatásra és hangversenyre 1881-ben került sor, amelyet egyben a dobozjáni szülőházon elhelyezett emléktábla avatására is felhasználtak. A város vezetőinek, a megye főispánjának részvételével, lovasbandérium kíséretével érkezett Liszt szülőfalujába. Az emléktábla avatásának a szervezését az „Irodalmi és Művészeti Kör” látta el. Az ünnepségről készült fényképen jól látható az ősz mester barátai társaságában.

Liszt Ferenc 1886. július 31-én halt meg Bayreuthban. A gyászszertartáson a soproni küldöttség is részt vett, a híres cigányprímás Munczy Lajos pedig zenekarával a sírig kísérte a megye, az ország, Európa kiváló művészeinek koporsóját.

A halálhír után tíz nappal kezdeményezte a soproni Liederkranz és a Schlaraffia Liszt-szobor felállítását a városban. A megbízást Tilgner Viktor pozsonyi születésű bécsi művész kapta meg. A Színház téren 1893. IX. 3-án avatták fel az ország első közteri Liszt-szobrát. A gyermek Liszt első hangversenyének helyére iskola épült a Színház téren. Az itt nyíló utca a Liszt Ferenc nevet kapta 1927-ben.

1911-ben avatták fel Doborjánban, a szülőházban a Liszt Emlékmúzeumot.

A Soproni Zeneegyesület 1929-ben, centenáriuma alkalmával vette fel a Liszt Ferenc nevet.

1936-ban, Liszt születésének 125. és halálának 50. évfordulóján, a régi kaszinó helyén avattak emléktáblát, amelyet a művészi pályán akkor induló Szakál Ernő alkotott.

A Liszt-émlékeket is gyűjtő soproni múzeumot 1951-ben tisztelte meg a minisztérium a Liszt Ferenc Múzeum elnevezéssel. A város amatőr együttese, Szinfonikus Zenekar, Pe-

Steinacker Károly: Liszt Ferenc szülőháza Doborjánban.

A soproni Liszt-kultusz töretlenségét a rendszeres hangversenyek folyamatosan biztosították Liszt halála óta. A múzeum Liszt-szobája pedig az újabb gyarapodásokra is a látogatók elé tárta. Az 1874-es hangverseny emlékéhez kapcsolódott a Liszt Ferenc Társaság Soproni Csoportjának megalakulása 1974-ben. E lelkes csoport szervezésében került emléktábla 1975-ben a soproni Bezerédi-házra, ahol Liszt 1840-ben vendégeskedett és házikoncertet adott. A Soproni Csoport 1981-ben Sopronhórpácscon bensőséges ünnepség keretében leplezte le az emléktáblát, amely Liszt 1870-, 1872-, 1874-ben itt töltött nyugalmas heteiről emlékezett meg. Ebben a Széchenyi kastélyban alkotta Liszt Petőfi emlékére, Jókai Mór szövegére „A holt költő szerelme” című melodramát.

1984 óta a Tavaszi Fesztivál keretében, évente ismétlődően találkoznak Sopronban a hazai és külföldi Liszt Társaságok, a Cziffra Alapítvány ösztöndíjasai adnak koncertet.

A Liszt Ferenc év alkalmára rendezett kiállításban a soproni emlékek, dokumentumok a Nemzeti Múzeumtól és a Liszt Ferenc Zeneakadémia múzeumától kölcsönzött ereklyékkel együtt kerülnek bemutatásra. A Tavaszi Fesztivál keretében pedig kiemelkedő esemény Cziffra György Liszt-koncertje az Evangélikus templomban, amelyen a Nemzetközi Liszt Társaságok képviselői is részt vesznek.

A soproni, dobozjáni (Raiding) és a kismartoni (Eisenstadt) ünnepségek, közös rendezvények, látogatások Liszt szellemében szolgálják a szülőföld ma élő népeinek barátságát.

7730 78437

•

ISZ

Stark auf den Transfer,

n großen Casino-Sa

der königlichen Preßstadt
SCHNEIDER

der bei der Münderschule des Oberbayerischen
Landes, des Landesbanners für eine Woche

hat bereits vollständig aufgehoben

ONCE

geben

und keine durch ganz Europa verbreiteten pilzartigen
... und keine Entzöpfung in einem Ozeanraum für die

Die Forderung, dass die gesamte Bevölkerung in der Lage sein sollte, sich zu informieren, ist ein Ziel, das in der Praxis schwer zu erreichen ist. Die meisten Menschen haben keine ausreichende Bildung, um sich zu informieren, und die meisten Menschen haben keine ausreichende finanzielle Mittel, um sich zu informieren. Die Forderung, dass die gesamte Bevölkerung in der Lage sein sollte, sich zu informieren, ist ein Ziel, das in der Praxis schwer zu erreichen ist.

und empfinden die Wirkung des abgenutzten Leders bei dem bei, gleiche der meisten Beispiele bei denen es nicht in einem sehr hohen Grad.

je suis.

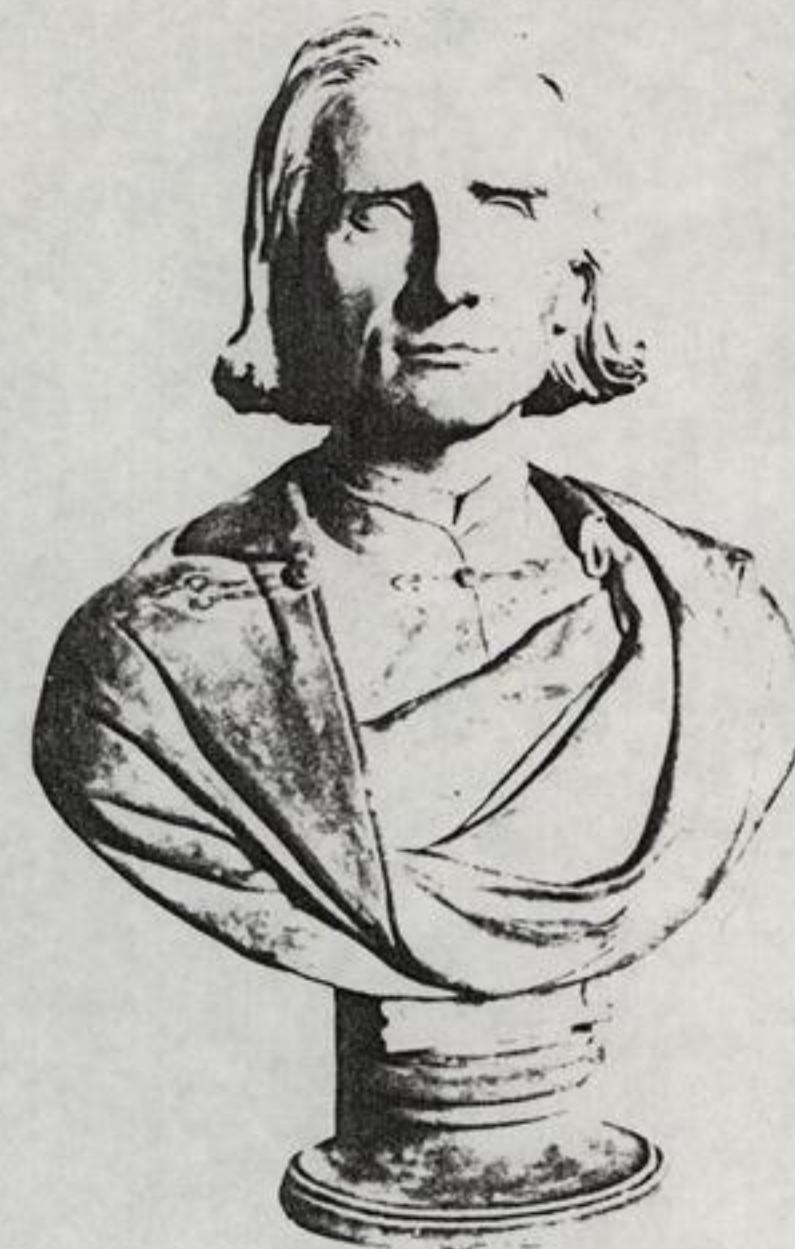
Verik der Page:

... ..	1. -
... ..	2. -
... ..	3. -
... ..	4. -
... ..	5. -
... ..	6. -
... ..	7. -
... ..	8. -
... ..	9. -
... ..	10. -
... ..	11. -
... ..	12. -
... ..	13. -
... ..	14. -
... ..	15. -
... ..	16. -
... ..	17. -
... ..	18. -
... ..	19. -
... ..	20. -
... ..	21. -
... ..	22. -
... ..	23. -
... ..	24. -
... ..	25. -
... ..	26. -
... ..	27. -
... ..	28. -
... ..	29. -
... ..	30. -
... ..	31. -
... ..	32. -
... ..	33. -
... ..	34. -
... ..	35. -
... ..	36. -
... ..	37. -
... ..	38. -
... ..	39. -
... ..	40. -
... ..	41. -
... ..	42. -
... ..	43. -
... ..	44. -
... ..	45. -
... ..	46. -
... ..	47. -
... ..	48. -
... ..	49. -
... ..	50. -
... ..	51. -
... ..	52. -
... ..	53. -
... ..	54. -
... ..	55. -
... ..	56. -
... ..	57. -
... ..	58. -
... ..	59. -
... ..	60. -
... ..	61. -
... ..	62. -
... ..	63. -
... ..	64. -
... ..	65. -
... ..	66. -
... ..	67. -
... ..	68. -
... ..	69. -
... ..	70. -
... ..	71. -
... ..	72. -
... ..	73. -
... ..	74. -
... ..	75. -
... ..	76. -
... ..	77. -
... ..	78. -
... ..	79. -
... ..	80. -
... ..	81. -
... ..	82. -
... ..	83. -
... ..	84. -
... ..	85. -
... ..	86. -
... ..	87. -
... ..	88. -
... ..	89. -
... ..	90. -
... ..	91. -
... ..	92. -
... ..	93. -
... ..	94. -
... ..	95. -
... ..	96. -
... ..	97. -
... ..	98. -
... ..	99. -
... ..	100. -

Amfang 101 mm 7 llyc 3

-es soproni hangvers

Liszt Ferenc 1840-es soproni hangversenyének plakátja.

Kugler Ferenc: Franz Liszt, 1876

Gedenkausstellung

Franz Liszt

(1811-1886)

*anlässlich seines 175. Geburtstages
und 100. Todestages*

Sopron – Lábasház

12. März – 4. April 1986.